

PAPER DETAILS

TITLE: TERCÜME-I MÜFREDÂT-I IBN-I BAYTAR'DAKI (150b-295a) BITKİ ADLARI ÜZERİNE BİR
İNCELEME (II)

AUTHORS: Paki KÜÇÜKER, Yasemin YILDIZ

PAGES: 109-137

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/490548>

TERCÜME-İ MÜFREDÂT-I İBN-İ BAYTAR'DAKİ (150b-295a) BİTKİ ADLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME (II)

Paki KÜÇÜKER - Yasemin YILDIZ***

Özet

Eski zamanlardan günümüze kadar tıp alanında çeşitli tedavi yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden biri de bitkilerle tedavi yöntemi olmuştur. 14. yüzyılda bitkilerle tedaviyi konu alan pek çok eser yazılmıştır. Özellikle 15. yüzyıldan itibaren tıp sahasında yazılmış eserlerin Türkçe'nin bilim dili olmasına katkısı büyüktür. Eserlerin birçoğu farklı dillerde yazılmıştır. Bu eserlerden bazıları Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Bu eserler dilimizi oldukça zenginleştirmiştir. İçerdiği bilgilerle de tıp alanına önemli katkı sağlamıştır. Çalıştığımız eserin aslı Arapça'dır. Eser Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar adıyla Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Tercüme edilen bu eser Umur Bey'e takdim edilmiştir. Eserin on yedi nüshası bulunmuştur. Eser birkaç defa tercüme edilmiştir. Bu tercümelerin bazıları başka hükümdarlara sunulmuştur. Böylece eserin önemi daha da artmıştır. Eserde pek çok bitki adı vardır. Bu bitkiler çeşitli hastalıkları tedavi etmek için kullanılır. Bunun yanında eserde hayvanlar, taşlar ve çeşitli gıdalar da vardır. Eserin yazarı İbn-i Baytar, bu konularda oldukça bilgili ve tecrübeli bir yazardır. Ve eserlerine malzeme toplamak için üç kıtayı gezmiştir. Yazar bu sebeple pek çok malzeme toplamıştır. Bu malzemeleri tüm özellikleriyle tanıtmıştır. Ve bunların isimlerinin Arapça, Grekçe ve Farsça karşılıklarını da yazmıştır. Bir karışıklığa yer vermemek için bunları harekelemiştir. Eser alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Bu eserde 2353 madde vardır. Tekrarlar dışında 1400 tane ilaçtan bahsedilmektedir. Bunlardan 200 tanesi bitkiseldir. Ayrıca yeni bulunan ilaçlar da vardır.

Anahtar Sözcükler: Tıp Yazmaları, İbn-i Baytar, Bitki Adları, Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar, Tıp Tarihi.

A RESEARCH ABOUT PLANTS NAMES IN TERCUME-I MUFREDÂT-I İBN-I BAYTAR (150b-295a) (II)

Abstract

Various treatment methods have been developed since the ancient times. One of these methods is herbal treatment. A great deal of works that included herbal treatment have been written since the 14th century. Especially the hand scripts that written in the field of medicine have great contributes to Turkish for being a scientific language since the 15th century. Most of the works are written in many different languages. Some of the works have been translated into Turkish which are enriched our language very much. The informations that they contain have a significant importance for the field of medicine. The book that we worked on is originally in Arabic. The book has translated into Turkish by the name of, "Tercüme-i Müfredat-ı İbn-i Baytar". The translated work is presented to Umur Bey. The work has seventeen copies and translated several times. Some of these translations had been presented to different sultans. Thereby the work grown in importance. The work contains many different plant names. These plants are used for treatments of various diseases. In addition to that, the work includes animals,

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya / TÜRKİYE, e-mail: pkucuker@sakarya.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7538-4200>

** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Sakarya / TÜRKİYE, e-mail: yasemin89yildiz@gmail.com.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3999-2142>

stones and a variety of foods. The author, ibn-i Baytar, has a great knowledge and experience about these areas and he traveled three continent in order to collect materials for his works. He introduced these materials in every respect and he also wrote the names in arabic, in greek and in farsi. In order to not cause any confusion, he marked the words with a vowelpoint. The work is organized in alphabetical order and it contains 2353 articles. Apart from the repetitions, it mention 1400 medications. 200 of them are herbal medications.

Key Words: Medical Manuscripts, İbn-i Baytar, Plant Names, Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar, History of Medicine.

Giriş

İnsanoğlunun yaratılışından günümüze kadar gerek insanları gerek de hayvanları tedavi etme amacıyla pek çok farklı tedavi yöntemi geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden biri de çeşitli bitkiler kullanarak hastalıkları tedavi etme şeklinde görülmüştür. İnsan hayatının ve insan hayatını kolaylaştıran hayvanların hayatlarının oldukça önem taşıması neticesinde, bitkilerin iyileştirici özelliklerini keşfetmek üzere oldukça fazla eğilim gerçekleşmiştir. Bu eğilimlerin ne kadar fazla olduğunu özellikle 14. yüzyıldan itibaren bu konuda kaleme alınan eserlerin çokluğundan çıkarabilmekteyiz.

Yaşamın sürdürülebilmesi gibi önemli bir ihtiyaçtan doğan bitkilerle tedavi ilmi, farklı coğrafyalarda, farklı dillerde eserlerin yazılmasıyla yavaş yavaş gelişmiş; bu farklı coğrafyalarda ve farklı dillerde yazılan eserlerin her milletin kendi diline tercüme edilmesiyle birlikte oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Özellikle 15. yüzyıldan itibaren Türkçe’ye tercüme edilen eser sayısı oldukça fazla olmuş; bu durum da Türkçe’nin bir bilim dili olmasına büyük katkı sağlamıştır.

Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar adlı eserin aslı Arapça’dır. Oldukça hacimli ve içerik açısından da bir hayli zengin olan bu eser, Türkçe’ye tercüme edilerek Umur Bey’e takdim edilmiştir. Eser birkaç defa tercüme edilmiştir. Bu tercümelerin bazıları başka hükümdarlara sunulmuştur. Böylece eserin önemi daha da artmıştır. Eserde çeşitli hastalıkları tedavi etmek için kullanılan pek çok bitki adı vardır. Bunun yanında eserde hayvanlar, taşlar ve çeşitli gıdalar da vardır.

Makeleye kaynaklık eden eserin on yedi nüshası bulunmaktadır. Üzerinde çalışılan nüsha ise; Antalya, Tekelioğlu, nr. 478; 302 varaktır ve harekeli nesihle yazılmıştır. Bu makale “Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar’daki (1b-150a) Bitki Adları Üzerine Bir İnceleme” adlı makalenin devamı niteliğini taşımaktadır. Eserle ve eserin yazarıyla ilgili ayrıntılı bilgi diğer makalede daha ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Eserin oldukça hacimli olması ve içerik açısından da çok zengin olması dolayısıyla tek makalede eserin tamamındaki bitki adlarına yer verilememiştir. 1b-150a varakları arasında geçmiş olan ve 150b-295a varakları arasında tekrar yer verilmiş olan bitki adları ilk makalede var olduğu için ikincisinde tekrar alınmamıştır. Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar’da (150b-295a) yer alan bitki adları şunlardır:

‘abbās misvākī: < Ar. Abbas misvakı, isa misvakı, uzun hıyar. [281b/8]

acı bādām: 1. Gülgillerden, dikenli veya dikensiz, meyvelerinin kabukları kalın, çekirdekleri küçük olan bir tür badem ağacı (*Amygdalus amara*). 2. Bu ağacın hidrosiyantik içermesinden dolayı fazla tüketildiğinde zehirlenmeye sebep olan, krem, koku ve ayakkabı boyası yapımında kullanılan acımtırak, keskin kokulu meyvesi. “acı bāzām”. [190b/7], [1276a/9]

‘ades: < Ar. Mercimek. [188a/10]

afsentīn : < Gr. Anadolu’da yirmi kadar türü olduğu bilinen ve veronika olarak da adlandırılan bir bitki; pelin otu, yavşan otu; (*Artemisia absinthium*). “afsentin”. [291b/8], [253a/5]

- ‘afz: < Ar. Mazı; (*Thuya*). “‘afs”. [193a/10]
- akākīyā: < Gr. Akasya ağacı; (*Acacia*). [211b/2]
- akḥuvān: < Ar. Sığırgözü denen iri bir papatya türü; (*Anthemis nobilis*). “‘ukḥuvān”. [179a/15]
- ‘akırkarḥā: < Ar. Pireotu, nezle otu; (*Anacyclus pyrethrum*). [187a/12]
- alma: Elma; (*Pirus malus*). [196a/7]
- alūc: < Far. Çiçekleri beyaz veya pembe renkli olan genellikle dikenli dallara sahip bir ağaç türü ve bu ağacın meyvesi, alıç; (*Crataegus*). [210b/4]
- ‘anber: < Ar. 1. Güzel koku, misk. Adabalıği ve kaşalot denilen büyük balıkların bağırsaklarında oluşan güzel kokulu madde. 2. Amber çiçeği, bir tür mimoza; (*Geum urbanum*). [196a/2]
- anduz: Andız, yaprakları dikenli olan bir çeşit ardıç, kırlarda yetişen zararlı bir ot; (*Juniperus drupacea*). [171a/11]
- anīsōn: < Far. Anason; (*Pimpinella anisum*). “‘anisōn”. [252b/4], [169b/11]
- anzurūt: < Far. Göz otu; (*Astragalus sarcocolla*). [178b/1]
- ‘ar‘ar: < Ar. Ardıç ağacı; (*Juniperus*). [189b/7]
- arduc: Ardıç, servigillerden, güzel kokulu, yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık. [189b/8]
- armūd: < Far. Armut; (*Pirus communis*). “‘armud”. [237b/1], [188b/2]
- arpa: Buğdaygillerden bir bitki; (*Hordeum vulgare*) ve bu bitkinin ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen taneleri. [150b/1].
- ‘arṭanīšā : < Gr. Buhûr-ı meryem, sıçan otu, domuzağırsığı; (*Juniperus communis*). [188b/14]
- asārūn : < Gr. Kediotu, asaron; (*Asarum europaeum*). [247a/15]
- ‘asāū’r-rā‘ī: < Ar. Çobandayağı, çobandeğneği, eşek madımağı, kadımalak, keçimemesi, kurtpençesi; (*Polygonum aviculare*). “‘asū’r-ra‘i, ‘asa’r-ra‘i”. [190b/15]
- ‘aşfūr: < Ar. Aspir denilen, çiçekleri safran yerine boyar madde olarak kullanılan bir bitki, yalancı safran, haspir, kurtum; (*Carthamus tinctorius*). “‘asbūr, aspūr, aşpūr”. [212a/7], [191b/6], [211b/12]
- ‘aşreb: < Ar. Çan çiçeği; (*Campanella*). “‘asnab”. [188a/7]
- ‘aşr: < Ar. Yemen’de bulunan Hindistan’da “‘āk” olarak bilinen sütlegengillerden, “tıgala” da denilen ve zamkı öldürücü olan bir ağaç. [191a/10]
- ‘aşrak: < Ar. Yassımtırak yaprakları ve sarı çiçekleri olan Sina-ı Rumi adıyla da bilinen bir bitki. [191a/14]
- ‘atem: < Ar. Yabani zeytin ağacı. “‘utm”. [188a/5]
- at kāšnı: < Far. Salatalığa benzer bir bitki ve bundan elde edilen zamk; (*Sagapenon*). [152a/9]
- ‘avsec: < Ar. Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabancı bir ağaç. [199b/8]

‘aynü’l-bakar: <Ar. İri papatya çiçeği, sığır papatyası, sığırközü, mastı çiçeği, arnika; (*Arnica montana*). [284b/10]

‘aynü’l-hüdhüd: <Ar. Mercanköşk çiçeği; (*Origanum majorana*), sıçankulağı; (*Anagallis*). [200b/4]

ayrığ: Buğdaygillerden, kökü hekimlikte idrar söktürücü olarak kullanılan yabancı bir bitki (*Agropyrum repens*). “ayruğ, ayruk” [285b/10], [291b/13], [290a/14]

ayu üzümü: Fundagillerden, küçük taneli yemişler veren, tüylü bir bitki; (*Arbutus uva ursi*). [196b/6]

ayva: Ayva; (*Cydonia vulgaris*). [163b/9]

ayvadâne: <T.-Far. Ayvadana bitkisi, civan perçemi, pelin, kara pelin; (*Achillea millefolium*). [244b/2]

bābādyā: <Far. Papatya; (*Matricaria chamomilla*). “babādyā” [251a/12], [196a/5]

bādām: <Far. Badem ağacı ve bu ağacın yaş ya da kuru yenilen yemişi; (*Amygladus communis*). “bādem, bāzām”. [151b/9], [206b/14], [288b/1]

bāğ: <Far. Bağ, üzüm bağı. [242b/6]

bahār: <Ar. Aynü’l-bakar adlı otun sarı renkte olan türüdür; (*Anthemis nobilis*). [184b/12]

baklā: <Ar. Bakla. İki çenekliler sınıfının baklagiller familyasından beyaz çiçekleri olan, acı olan taneleri suda tatlılaştırılarak yenilen bir yıllık otsu bitki; (*Vicia faba*). “bakla”. [187b/5], [261b/13]

baldıran: 1. Maydanozgillerden, nemli yerlerde yetişen zehirli bitkilerin ortak adı, ağı otu, baldırgan; (*Conium maculatum*). 2. Bu bitkiden çıkarılan zehir, şeytanterisi. [169b/10]

bālīlak: <Ar. Balilec, belile otu, belile; (*Terminalia bellerica*). [246b/9]

bān: <Ar. Sorgun ağacı, kokar sorgun, sultânî söğüt; (*Salix caprea*). [175b/15]

ban: Ban otu; (*Hyosciamus niger*). [166b/6]

banbal otu: Bambul otu; sıcak iklimlerde yetişen bir kamış türü; (*Heliotropium europaeum*). [172a/12]

banbuk: <Far. 1. Ebegümecigillerden, koza biçimindeki meyvesi üç, dört, beş dilimli olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi. 2. Bu bitkinin işlenmiş biçiminden yapılmış. “banpuğ”. [292a/15], [215b/11]

başal-ı ‘unşul: <Ar. Ada soğanı; (*Urginea maritima*). [262b/6]

bāzincān: <Far. Patlıcan; (*Solanum melongena*). [236a/7]

bāzrencūye: <Far. Oğul otu, melisa, kovan otu; (*Melissa officinalis*). “bāzrencbūya”. [235a/11]

bāzur: <? Daneçadır olarak bilinen dikenli bir ot. [221b/2]

begler kimnūnı: Anason, nanhu; (*Pimpinella anisum*). [274a/12]

behmen: <Ar. Kuduzotu, kırmızı türüne kızıl behmen; (*Statice limonium*), beyaz türüne ak behmen adı verilir; (*Centaurea behen*). [293b/5]

belesân : <Ar. Pelesenk ağacı ve bundan elde edilen yağ; (*Commiphora opobalsamum*). [287b/10]

bellût : <Ar. Palamut, pelit, meşe palamudu; (*Quercus aegilops*). “bellut, belut, belîd”. [293b/2]

benefşe : <Far. Menekşe; (*Viola tricolor*). [169a/10]

besbāse : <Ar. 1. Rezene; (*Foeniculum vulgare*). 2. Ak üzerlik otu, yaprağı söğüt yaprağı şeklinde olan ve kokusu yasemin çiçeğine benzeyen hoş kokulu bir bitki. 3. Küçük Hindistan cevizi; (*Myristica fragrans*). [153a/3]

besfāyic : <Ar. Bspaye, kaya eğreltisi; (*Polypodium vulgare*). [150b/7]

bezîr : <Ar. Tohum, tane; keten tohumu. “bezir”. [220b/14], [195b/4]

bicen : <? Sarı sütlegân. [218b/12]

bilincişik dibi : <? 1. Yaban kabağı. 2. Sarmaşık gibi etrafında olan ağaçlara ve bitkilere sarılan, salkımında onar tane yemişi bulunan bir bitki, ören gülü, yılan üzümü, ak asma, ak sarmaşık, binkulaç, hüsn-i yusuf. [205a/2]

birinc : <Far. Pirinç; (*Oryza sativa*). “birinç”. [244b/12], [165a/14]

boğa dikenî : Çok yıllık, otsu ve dikenli bir bitki; (*Eryngium campestre*). [264a/4]

boy : Poy otu, çemen otu, tohumları kırmızı bibere benzeyen, 10-50cm. yükseklikte, karabiberle, karıştırılarak pastırma çemeninde kullanılan bir bitki; (*Trigonella joenumgraecum*). [284b/4]

bögrülce : 1. Fasulyeye benzer bir bitki (*Vigna sinensis*). 2. Bu bitkinin sebze olarak yararlanılan yeşil ürünü ve göbeği koyu benekli tohumu. [218b/10]

böğürtlen : 1. Gülgillerden, bahçe çitlerinde, yol kenarlarında kendiliğinden yetişen dikenli ve çok yıllık bir çalı, diken dutu, it üzümü; (*Rubus caesus*). 2. Bu bitkinin önce kırmızı, olgunlaştığında kararan mayhoş yemişi. [262b/12]

buğday : Buğday; (*Triticum aestivum*). [277a/5]

burcak : 1. Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi (*Vicia ervilia*). 2. Bu bitkinin mercimeğe benzeyen ve genellikle hayvan yemi olarak kullanılan tanesi. [292a/1]

butrağ : Ekinler içinde biten, yapışkan dikenli bir ot. [200b/6]

buyan : Meyan kökü; (*Glycyrrhiza glabra*). [292a/10]

buzundân : <Far. Tilkitaşağı, itkasarı, koç otu; (*Solanum nigrum*). “buzeydân”. [168a/8]

büber : <Gr. Biber; (*Piper*). [291b/9]

cemzere : <Gr. Yer çamı, yer peliti, kısamahmut otu, yer palamutu, kemaderyus; (*Ajuga chamaepitys*). [238b/7]

ceviz-i buvvā : <Ar. Küçük hindistan cevizi; (*Myristica fragrans*). “ceviz-i buva, ceviz-i bevva” [153a/3]

cezer : <Ar. Havuç; (*Daucus carota*). [210b/9]

cınār: <Far. İki çeneklilerden, 30 metreye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç (*Platanus*). [236a/8]

cırcır: <Ar. 1. Su teresi, kekeş; (*Nastrutium officinale*) . 2. Bakla; (*Vicia faba*). [151b/4]

civid: 1. Baklagillerden, yapraklarından çivit çıkarılan bitki türü (*Indigofera*). 2. Turpgillerden, yapraklarından mavi boya çıkarılan bitki (*Isalis tinctoria*). [287a/1]

cörek otı: 1. Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri sapının ucunda bulunan otsu bir bitki, karacaot (*Nigella damascena*). 2. Bu bitkinin hamur işlerine lezzet ve koku vermek için ekilen, susam iriliğindeki siyah tohumu. [170b/15]

cōpān degnegi: Lahanagiller familyasından kurtpençesi bitkisinin ülkemizde yetişen tek ve iki yıllık geniş yapraklı bir türü; (*Polygonum aviculare*). [215a/8]

cündü būdeste : <Far. Kunduztaşağı otu ve kökü, cavşir, oğlanaşı; (*Ferula elaeochytris*). “cünd-i bīdeste, cünd-i bādeste”. [273a/5]

çakır diken: Dikenli ve otsu bir bitki; (*Eryngium campestre*). [195a/1]

çam: Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı (*Pinus*). “cam”. [238a/9], [195b/4]

çavdar: Buğdaygillerden, unlu tane veren bir bitki; (*Secale cereale*) ve bu bitkinin esmer ve uzun tanesi. [128b/14]

çāvşīr: <Far. Oğlan aşısı denilen bir ot ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk; (*Ferula elaeochytris*). [280a/10]

çayan: Çıyanotu; (*Polygonum bistorta*). [270a/13]

çınār: <Far. Çınar ağacı; (*Platanus orientalis*). [242b/14]

çiriş: <Far. Çiriş otu, kar kalktıktan hemen sonra çıkan bir ot, yaprakları sebze olarak kullanılan, aşağı yukarı bir metre yüksekliğinde bir bitki, dağ pırasası; (*Asphodelus*). [203a/6]

çivit: Çivit otu, turpgillerden, yapraklarından mavi boya çıkarılan bitki; (*Isatis tinctoria*). [184a/2]

çoğan: Çöven otu, kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvacı kökü; (*Gypsophila struthium*). [218a/13]

cōpān degnegi: Lahanagiller familyasından kurtpençesi bitkisinin ülkemizde yetişen tek ve iki yıllık geniş yapraklı bir türü; (*Polygonum aviculare*). [192b/4]

cōpān düdügi: Lohusaotugiller familyasından, nemli yerlerde yetişen, uzun yeşil yapraklı, çokyillik otsu bir bitki. [266b/5]

cörek otı: 1. Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri sapının ucunda bulunan otsu bir bitki, karacaot; (*Nigella sativa*). 2. Bu bitkinin hamur işlerine lezzet ve koku vermek için ekilen, susam iriliğindeki siyah tohumu. [205a/12]

çügündür : Pancar; (*Beta vulgaris*). [291a/1]

dāneçadır: <Far. Çadıruşağı bitkisi ve bundan elde edilen zamk; (*Dorema ammoniacum*). [221b/3]

dār-ı fulful: <Far.-Ar. Baş biberi, uzun biber; (*Piper longum*). [259a/14]

dārcīnī: <Far. Tarçın; (*Cinnamomum*). “**dārcini, dārcinī, dārcīni dārcinī, dārcini**”. [153a/15], [227b/6], [237a/11], [207a/12]

defn: <Gr. Yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç, develik; (*Laurus nobilis*). “**defne, defnī**”. [215a/11], [200b/10]

demü'l-aḥaveyn: <Ar. İki kardeşkanı ağacı; (*Calamus draco*). [160a/14]

demür diken: Demir diken, sürünücü ve sarı çiçekli bir bitki; (*Tribulus terrestris*). [273a/8]

dév saḫālī: Şa'rü'l-gul olarak da bilinen bazıları tarafından persiyavşana bazıları tarafından eyreltiye benzetilen bir ot, dev sakalı. [246a/14]

dév tutağı: Dev dudağı [deve dudağı (?)] adıyla da bilinen, yaprağı kişniş yaprağına benzeyen çiçeği ve yemişi olmayan bir bitki. [271b/6]

döğme: Döğülüp kabuğu çıkartılmış buğday, yarma. [283b/13]

duḥān: <Ar. 1. Darı. 2. Tütün, duman. [293a/3]

dütün: 1. Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki (*Nicotiana tabacum*). 2. Bu bitkinin kurutulup kıyılarak sigara biçiminde veya pipoyla içilen yaprağı. 3. Duman. [277a/12]

ebegümeci: Ebegümecigillerden, mor renkli çiçekleri ilaç, yaprakları sebze olarak kullanılan, kendiliğinden yetişen çok yıllık bir bitki; (*Malva sylvestris*). “**ebemgümeci**” [271b/4]

ebūcehl: <Ar. Ebucehil karpuzu, acı kavun, eşek hıyarı, acıdülek; (*Citrullus colocynthis*). [179a/13]

eftimūn: <Gr. Eftimon, bağboğan, serent, bağbozan, bostanbozan, gelinsaçı, küşüt, cinsaçı, kızıl sarmaşık, küsus, ükşus; (*Cuscuta epythimum*). “**eftimūn**”. [252b/15], [257a/5]

efyūn: <Gr. Afyon, haşhaş bitkisinden elde edilen uyuşturucu bir madde. [270b/4]

egir: <Gr. Egir, karın ağrısını sağaltmak için kullanılan şifalı bir köktür, kasıkotu, azakeğeri, hazambel, yel otu, eğil; (*Acorus calamus*). [282b/10]

ekin: 1. Ekilmiş tahılın filiz vermiş biçimi, tarlada bitmiş tahıl. 2. Buğday. 3. Kültür. [242b/6]

e'l-fiyye: <Ar. Peygamber çiçeğine benzer bir ot. [263b/4]

e'l-mazdegi: <? Kulan kuyruğu olarak bilinen bitkinin bir türü. [287a/13]

fālbirnes: <? Kamışa benzeyen, ak tohumları olan bir bitki, falaris; (*Phalaris tuberosa*). [203b/12]

fālincikan : <Ar. Öksüzdoğan çiğdemi, acı çiğdem, güz çiğdemi, sorıncan ağacı, ağır kestane; (*Colchicum autumnale*). “**felcifen**”. [205a/6]

farāsiyūn : <Gr. Soğanak da denilen keskin, fena kokulu bir çeşit ot, yabani sarımsak, it siyegi, yaban pırasası, dağ gendenesi; (*Allium porrum*). [218a/5]

fāşurā: <Sür. 1. Yaban kabağı. 2. Sarmaşık gibi etrafında olan ağaçlara ve bitkilere sarılan, salkımında onar tane yemişi bulunan bir bitki, ören gülü, yılan üzümü, ak asma, ak sarmaşık, binkulaç, hüsn-i yusuf. “**faşra, faşira**”. [205a/2]

fāṭ: <Gr. Kırlangıç otunun yanında yetişen, meyveleri zehirli, yabancı bir bitki, kargabüken; (*Strychnos nux- vomice*). [203b/10]

fāvāynā: <Ar. Ayı gülü, bir şakayık türü; (*Peconia corollina*). “fāvāniyā”. [203a/2]

ferfiyūn: <Ar. Sütlegeñ otu ve bundan elde edilen tıbbî bir zamk; (*Euphorbia officinarum*). [207a/7]

fetāil: <? Yaprığı kına yaprağına benzeyen bir karış uzunluğunda olan bir ağaç. [205a/10]

finduk: <Far. Fındık; (*Corylus colurna*). [254a/4]

fistuk: <Ar. Fıstık; (*Pistacia vera*). “fistūk”. [195b/1], [275b/3]

fīdūn: <Gr. Yeni yetişen ağaç veya ağaççık. [264a/1]

fık: 1.Yabancı böğrölce. 2. Yabanî mercimek. [218b/10]

fūdenc: <Far. Yarpuz denilen ot, yaban nanesi; futenc. (*Origanum vulgare*). [238a/1]

fūdenc-i cebeli: Dağ yarpuzu, güneyik otu; (*Cichorium endiva*). [270a/15]

fulful: <Ar. Biber. (*Capsicum annuum*). [294a/1]

fücr: <Ar. Turp; (*Raphanussativus*). [205b/3]

gāfes: <Ar. Kuzu pıtrağı, koyun otu, fitık otu, kasık otu, kızıl yaprak; (*Agrimonia eupatoria*). [200b/6]

gālīşnes: <Gr. Isırgana benzer bir ot, yer otu, gagalis. “galistes”. [201a/11]

gālīyā: <Ar. Misk ve amber gibi nesnelerden yapılmış güzel kokulu siyah bir macun; (*Galiomoschata*). “galiye”. [202a/8]

gālīyūn: <Gr. Pembe veya mavimsi çiçekli, otsu bir bitki, çoban mayesi, süt otu; (*Polygala vulgaris*). [201a/7]

gār: <Ar. Defne bitkisi ve yemişi; (*Laurus nobilis*). [200b/10]

gārānīn: <Ar. Yuvarlak yapraklı ıtır. “garaniyun” [202a/6]

gārīkūn: <Ar. Katranköpüğü, çayır mantarlarından, şapkasının alt yüzü dilim dilim ve bir halka ile çevrili bulunan bir cins mantar; (*Polyporus ignarius*). [201a/15]

gelincik: Gelincik çiçeği, yazın kırlarda, özellikle ekin tarlalarında yetişen, kırmızı ve otsu bitki, gün gülü; (*Papaver rhoeas*). “gelincük”. [202a/6], [262b/12]

gelügenc: 1. Gelgeç, geldigeçti, dokuz dipli, kar çiçeği, süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekler açan soğanlı bitki; (*Leuconium*). 2. Marulcuk, düğün çiçeğigillerden, kökleri iç sürdürücü olarak kullanılan, kara çöpleme, yeşil çöpleme ve sarı çöpleme gibi türleri olan bir bitki, marulcuk; (*Helleborus*). “gelgeç”. [220b/3]

gendene: <Far. Pırasa; (*Allium porrum*). [277a/13]

girmüdāne: <? Kurtbağrı bitkisinin tohumu. “girdane”. [259b/4]

gubeyrā: <Ar. 1. İğde ağacı ve meyvesi; (*Elaeagnus angustifolia*). 2. Habeş’te darıdan yapılan bir cins şarap. [202a/13]

gunnāb: <Ar. Hünnap, kızılığde, üvez ağacı; (*Sorbus aucuparis*). “unnāb”. [288a/14]

gureyrā: <Ar. Reçina otu. “gurara”. [202b/3]

gül: <Far. 1. Gül. (*Rosa*). 2. Çiçek. [292b/8]

güneyik: Hindiba, yaban marulu, güneyik, göyinek; (*Cichorium endiva*). [289b/5]

günlük: Günlük ağacı ve bundan elde edilen zambak; ak günlük (*Boswellia*), kara günlük (*Cortex styracis*) olmak üzere iki türü bulunur. “**günlüg, günlük, günlig**”. [273a/5], [221b/3], [267b/7], [249b/2]

güyegü: Güveği otu, kekik otu, zater; (*Origanum vulgare*). “**güyegi**”. [281a/1], [272b/15]

habbü'l-mülük: < Ar. Sütlegün bitkisinin tohumu; (*Euphorbia*). [252a/2]

harbak: < Ar. Çöpleme otu; Ak çöpleme, (*Helleborus album*) ve kara çöpleme, (*Helleborus orientalis*) olmak üzere başlıca iki türü vardır. “**harbak**”. [266b/6], [214a/3]

hardal: < Ar. Hardal, turpgillerden, sarı çiçekli, deriyi yakıcı nitelikte olan ve tohumu hekimlikte kullanılan, tadı acı ve bir yıllık bir bitki; ve bu tohumun toz durumuna getirilmiş veya sirke ile karıştırılarak yapılmış macunu. “**hardāl, hardal, hardāl**”. [248a/7], [253b/15], [291b/9], [209b/7]

hāsimūnā : < ? Türkçe bağırsak otu olarak bilinen, kökü karpuz köküne benzeyen bir ot. [285b/15]

hāšā: < Far. 1. Kekik otu, dağ nanesi, güveği otu; (*Origanum vulgare*). 2. Eski binalarda, terk edilmiş viran yerlerde, kayalarda yetişen papatya çiçeği gibi çiçekleri olan yabancı bir bitki. “**hāšā**”. [190a/15], [157a/14]

haşhaş: < Ar. Haşhaş, gelincikgillerden, kapsüllerinden afyon elde edilen, tohumlarından yağ çıkarılan bir yıllık ve otsu bir kültür bitkisi. [243b/2]

hatmī: < Ar. Hatmi çiçeği, ebegümecigillerden, bazı cinslerinin kök ve çiçekleri hekimlikte kullanılan, çok yıllık otsu bir süs bitkisi, ağaçküşesi; (*Althaea officinalis*). [293b/3]

havuc: < Far. Maydanozgillerden, koni biçimindeki etli kökü için sebze olarak yetiştirilen, iki yıllık otsu bir kültür bitkisi, yeregeçen; (*Daucus carota*). [202b/3]

hayyü'l-ālem : < Ar. Kaya kuruğu; (*Sedum*). [238a/10]

helile: < Far. Helile otu, tohumları tıpta müşil olarak kullanılan bir bitki. Kara helile, sarı helile gibi türleri bulunur. “**helilec**”. (*Terminalia*). [164a/12], [288a/5]

heliyün: < Far. Kuşkonmaz denen bitki; (*Asparagus officinalis*). “**heliyun**”. [287b/3]

hernüve: < ? 1. Türkçe kalenbek olarak da bilinen bir bitki. 2. Öd ağacının meyvesi. [287a/6]

herşef: < Far. Kenger. [195a/1]

heşt-dehān: < Far. Genellikle Hindistan dolaylarında bulunan meşhur bir ağacın adı. [287a/8]

heyūfārikūn : < Gr. Türkçe kılıç otu ve yara otu olarak bilinen bir bitki; (*Hypericon perforatum*). [289b/15]

hinnā: < Ar. Kına ağacı; (*Lawsonia inermis*). [215b/2]

hıyār: < Ar. Hıyar, salatalık; (*Cucumis sativus*). [257b/4]

hıyārşenber : < Ar. Hıyarçember, acur; (*Cassia fistula*). “**hıyārşenper**”. [289b/2], [253a/6]

hindübā: < Ar. Birleşikgillerden, yaprakları haşlanarak salata gibi yenebilen, birkaç yıllık otsu bir bitki, güneğik, karakavuk (*Cichorium endivia*). “**hindibā**”. [289b/4]

ḥurmā: < Far. Hurma; (*Phoenix dactylifera*). “**ḥurmā, ḥūrmā**”. [258a/9], [236b/3], [281b/3]

ḥuzaḥ: < Ar. Topalak, kırkboğum bitkisi ve bundan elde edilen bir tür ilaç; (*Cyperus rotundus*). [219a/13]

hüdeyliye : < Ar. 1. Yaban akırcarhası. 2. Yaprığı kereviz yaprağına, kökleri besfayice, tadı mevizece benzeyen bir ot. [287a/1]

hüdhüd : < ? Ayıkulağı, sığırkuyruğu, sıçan kulağı; (*Verbascum speciosum*). [286b/1]

ıdhır : < Ar. Mekke ayrığı; (*Andropogon schoenanthus*). “**adhır**”. [290a/14]

‘neb : < Ar. Üzüm. [199a/3]

‘nebü’d-dübb : < Ar. Ayı üzümü, Fundagillerden, küçük taneli yemişler veren, tüylü bir bitki; (*Arbutus uva ursi*). [196b/5]

‘nebü’s-sa‘leb : < Ar. Tilki üzümü, it üzümü; (*Solanum nigrum*). [273a/2]

‘ırku’s-ṣabbā‘in : < Ar. Türkçe kırlangıç otu ve hilaliyye olarak bilenen bir bitki. “**uruku's-sabbagin**” [189a/5]

ısrğan : Isırgan otu; (*Urtica*). “**ısrğan**”. [259b/10]

ibrahīm dikenī : < Ar.-T. Boğa dikenī, eşek dikenī, deve elması, guga dikenī, hölemez, tüssü; (*Eryngium*). [210b/4]

igde : İğde ağacı ve meyvesi; (*Elaeagnus angustifolia*). [290b/14]

ıklīmiya : < Ar. Bakır, gümüş ve altın gibi maddelerin talaşı. Göz hastalıklarının tedavisinde kullanılır. “**ıklīmiyā, ıkmūliyā**”. [265a/7], [276b/14], [240a/1]

ıklülü’l-melik : < Ar. Koçboynuzu otu, kokulu yonca, eşek yoncası da denilen çiçekleri boyar madde olarak kullanılan bir bitki; (*Melilotus officinalis*). “**ıklülü’l-melik**”. [224b/13]

incibar : < Ar. Beşparmak otu; (*Potentilla erecta*). “**incibār**”. [276a/15]

incir : < Far. İncir; (*Ficus carica*). [238b/2]

‘isā misvākı : < Ar. Abbas misvakı, isa misvakı, uzun hıyar. [281b/10]

isfanāḥ : < Gr. Ispanak; (*Spinacia oleracea*). [281a/2]

isfidāc : < Far. Helyun, kuşkonmaz bitkisi, tilkişen, tilkikuyruğu, separine; (*Asparagus officinalis*). “**isfidāc**”. [246a/2], [198b/13]

it burın : Yabani gül, köpek gülü; (*Rosa canina*). “**it burnı, it burun**”. [166a/11], [195a/3], [200a/5]

it dili : Köpek dili, başlı diken de denilen kırmızımsı veya morumsu çiçekli iki yıllık otsu bir bitki; (*Cinoglossum officinalis*). [247a/3]

it keseri : İtkasarı; köpek soğanı; (*Bunium bulbocastanum*). [227a/8]

it üzümü : Patlıcangillerden, ormanda yetişen bir bitki; köpek üzümü, kuş üzümü, it boncuğu; (*Solanum nigrum*). [178b/2]

ḳabak : Kabak; (*Cucurbita*). “**ḳabağ**”. [228a/11], [209b/5]

ka'bel: <Ar. Yaprığı susam yaprağına, kökü ada soğanına benzeyen, uzun başlı, sert bir çeşit mantar. [216b/12]

kābilī: <Ar. Helile otu türlerinden biri; (*Terminalia*). [288b/3]

kādī: <Ar. Bir çeşit hurma. [225a/7]

kāfur: <Ar. Kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde. [224a/13]

kākūle: <Ar. Kakula otu, hil otu, zencefilgillerden, sıcak iklimlerde yetişen güzel kokulu bir bitki; (*Elettaria cardamomum*) ve bitkinin baharat olarak kullanılan tohumu. “**kākūle**”. [153a/4], [287a/8]

kalānīs: <Gr. Karaboya ve kökü. “**kalandis**”. [218a/1]

kalūgan: <Ar. Kaluğan diken, kalkan diken, çakır diken, devediken, peygamber diken; (*Silyum marianum*). “**kalugan**”. [168b/6]

kalīnūfīdiyūn: <Gr. Topuzluca, sünnetlice otu adları da verilen bir bitki. “**kalitufudiyun**”. [218a/4]

kamış: Kamış, buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler; (*Phragmites australis*). [256b/2]

kanāberī: <? Sarı sütleğen. [218b/11]

kanbīl: <Ar. 1. Kanbil otu, güveği feneri; (*Physalis alkekengi*). 2. Yemen’de gökten yağın çığın toprakla karışmasıyla oluşan kavrulunca sarı renk alan bir cins toprak. “**kembil**”. [222a/5]

kanṭariyūn: <Gr. Kantaron otu, hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, acı köklü, küçük bir bitki; (*Gentiana lutea*). “**kandariyūn, kanṭariyūn**”. [220b/1], [287a/10], [161b/12]

kar’: <Ar. Kabak; (*Cucurbita*). [209a/12]

karanful: <Ar. Karanfil; (*Eugenia caryophyllata*). [275b/6]

karāniyā: <Far. Kızılıcak ağacı ve meyvesi, egren, üvez yemişi. [210b/2]

karāṣiyā: <Far. Kiraz meyvesi; (*Cerasus avium*). [208b/10]

karāṭāvḡiyūn: <Gr. Yaban darısı. “**karṭāvḡiyūn**”. [211a/2]

karbūz: <Far. Karpuz; (*Citrullus vulgaris*). “**kārbūz**”. [170b/4]

karīmen: <? Keçi geyik boynuzu adıyla da bilinen, yaprağı tohmekan yaprağına benzeyen beyaz çiçekli bir bitki. [209a/1]

karḡamān: <Far. Günlük ağacı yemişi içinden çıkan çöp. “**kurkuman**”. [211a/14]

karṡūz: <Far. Karpuz; (*Citrullus vulgaris*). “**kārpūz**”. [179a/13], [286a/1]

karz: <Ar. Mısır’da yetişen, akasya yapılan dikenli bir ağaç. “**kurz**”. [211b/1]

kaṣab: <Ar. Kamış. [214b/3]

kaṣabū’s-sūkker: <Ar. Şeker kamışı. [214b/15]

kaṣabū’z-zerīre: <Ar. Sulak yerlerde biten ayırık cinsinden zehirli bir ot, kanyaş, ganyaş, kanyaşı. [214b/9]

kaṣāṣ: <Ar. Arı otu; (*Medicago arborea*). [215a/4]

kaşnı: <Far. Kadı ağacı, şeytanboku otu ve bundan elde edilen zambak; (*Ferula assa-foetida*). “**kāšnī**” [177a/4], [238a/2]

kāsnī: <Far. Hindiba, yaban marulu, acı marulu, güneyik; (*Cichorium endiva*). [289b/5]

kāşūm-ı rūmī: <Ar. Horozgözü otu. (*Seseli tortuosum*). [224b/12]

kaşun: Kavun; (*Cucum*). [287b/15]

kaysūm: <Ar. 1. Ayvadana, civanperçemi, kovan çiçeği, ak yavşan, barsama otu; (*Achillea*). 2. Karınca otu. [223b/10]

kazāb: <Ar. Çoban dikenini cinsinden, ondan daha büyük bir bitki. [215a/8]

kazīşūn: <Gr. Yabani patlıcan. “**gazīşūn**”. [236a/7]

kebābe: <Ar. Kuyruklu biber; (*Piper cubeba*). [226a/15]

kebere: <Ar. Gebere otu, keditırnağı; (*Capparis spinosa*). [290a/14]

kebīkec: <Far. Yabani kereviz cinsinden bir bitki, masiva çiçeği, yırtıcılar ayası, düğün çiçeği, kurbağa otu, düğün otu. [226a/9]

keçi boynuzu: Keçiboynuzu ağacı; (*Ceratonia siliqua*). [200a/11]

keffū’l-ādem: <Ar. Adam ayası olarak da bilinen bir ot. [236b/1]

keffū’l-hirri: <Ar. Türkçe kedi ayası denilen bir ot. “**keffū’l-hirr**”. [236a/12]

keffū’z-zib: <Ar. Sırtlanayası. “**keffū’z-zab**”. [236a/3]

kelem: <Far. Lahana; (*Brassica oleracea*). [231a/4]

kelhūd: <Ar. Sek beni, at kasnısı, keff el arus; (*Ferula Comune*). [222a/8]

kemāderiyūs: <Gr. Yer çamı, yer peliti, kısamahmut otu, yer palamutu; (*Ajuga chamaepitys*). “**kemaderyus, kemāderiyūs**”. [238b/7], [184b/4]

kemāfiṭūs: <Gr. Yer çamı, yer peliti, kısamahmut otu, yer palamutu; (*Ajuga chamaepitys*). [238a/9]

kemāh: <Far. Mantarın tüm cinslerine verilen genel ad. [237b/11]

kenger: <Far. Birleşikgillerden, yaprakları dikenli yaban bir bitki, eşek dikenini, kengel; (*Cynara cardunculus*). [241a/4]

kerāş: <Ar. Türkçe pirinççiler otu denilen, uzun ve yumuşak budakları olan, kırıldığında sütü akan dağ ağaçlarından bir ağaçtır. [233b/12]

kerāviyā: <Ar. Karaman kimyonu; (*Carum carvi*). “**kerāvyā**”. [233b/6]

kerefūs: <Ar. Kereviz; (*Apium graveolens*). “**kerefes, kerefes**”. [184b/1], [287a/3]

kerkes: <Far. Tavşancıltaşağı, tavşantopu, yumru köklü, salep yapılan bir çeşit bitki. [278b/2]

kerm-i būstān: <Ar. Kızıl çiçekli, uzun budaklı bir ot. [229b/10]

kerm-i būstāni: <Ar. Üzüm asmaları; (*Vitis vinifera*). [229a/15]

kerneb: <Ar. Lahana; (*Brassica oleracea*). “**kürneb**”. [230a/10]

kesbinec: <Far. Su kenarlarında biten ufak ve lezzetli bir tür mantar, yer elması. “**keşnec**”. [226a/10]

keşmūnā: <? Yaprığı merzencuş yaprağına benzeyen bir bitki. [235b/1]

- keşür:** <Far. Yabani havuç; havuç tohumu; (*Daucus carota*). “**keşir, keşür**”. [225a/5]
- ketān:** <Ar. Keten bitkisi ve bundan elde edilen dokuma, bez. “**kettan, kettān**”. [189a/5], [227b/14]
- ketān tohmı:** <Ar. Keten tohumu; (*Semen linum usitatissimum*). [166a/8]
- ketiše:** <? Tohumu şahtere tohmuna, çekirdeği, yaprağı ve çiçeği ketene benzeyen bir bitki. [227b/13]
- keysün:** “keysün-ı habēšī” Solucançıkaran otu, bir tür yavşan; (*Artemisia cina*). [227a/12]
- kezwān:** <Far. Soluk sarı veya beyazımtırak çiçekli otsu bir bitki, oğul otu; (*Melissa officinalis*). [235a/11]
- kınā:** <Ar. 1. Kına, kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz. 2. Kadı ağacı; (*Ferula assa-foetida*). [229b/12]
- kinnā:** <Far. Türkçe daneçadır olarak bilinen dikenli bir ot ve bu otdan elde edilen pus. [221b/2]
- kinnab:** <Ar. Kendir tohumu; (*Cannabis sativa*). [222b/13]
- kızılculuk:** 1. Kızılculukgillerden, yaprak açmadan çiçeklenen iri gövdeli bir ağaç (*Cornus mas*). 2. Bu ağacın güzün olgunlaşan, kırmızı, tek çekirdekli, reçeli ve şerbeti yapılan, buruk bir tadı olan yemişi. [261b/7]
- kimmün:** <Ar. Kimyon, güzel kokulu ve otsu bir bitki; (*Cuminum cyminum*) ve bu bitkinin tohumundan elde edilen baharat olarak kullanılan toz. [273a/4]
- kirās:** <Gr. Kiraz ağacı; (*Cerasus avium*) ve bu ağacın kırmızı veya beyaz renkte, etli, sulu, tek çekirdekli meyvesi. [208b/10]
- kişnic:** <Far. Kişniş otu; (*Coriandrum sativum*). “**kişnīc**”. [285b/12], [273a/7]
- koça yarpuzı:** <Ar. Hoş kokulu bir tür bitki, koca yarpuzı, yabani nane, mercanköşk; (*Mentha*). [264a/9]
- koğa:** Hasır otu. “**koğa, kofa**”. [179b/12]
- koğaz:** Yaban pırasası. [207b/8]
- koruk:** Koruk, henüz olgunlaşmamış üzüm. “**koruğ**”. [272b/14], [153a/1]
- koz:** <Far. Ceviz; (*Juglans regia*). “**kōz**”. [265a/6]
- kozağ:** Kozalak. [223b/1]
- köknār:** <Far. Köknar ağacı ve yemişi; (*Abies cilicica*). [260b/10]
- kufṛā:** <Far. Hurma ağacının çiçeği, hurma çiçeğinin kabuğu, kapçık, gelincik otu. [236b/2]
- kūḳālīs:** <Gr. Yaban turbu cinsinden bir bitki, yaban havucu otu. [223a/10]
- kulan kuyruğı :** <Far. Kuşkonmaz denen bitki, helyun; (*Asparagus officinalis*). [287a/12]
- kulapa:** <Far. Sütleğen türünden bir bitki, mazeryun; (*Aster tripolium*). [252b/5]
- kulb:** <Far. Bitkisinin yaprağı zeytin yaprağına benzeyen bir tohum. Şarapla karıştırıldığında taş düşürücü özelliği vardır. [217b/9]

- ḳulḳās:** < Ar. Kulkas otu ve bu otun ilaç olarak kullanılan kökü; (*Colocasia esculenta*). [217b/2]
- ḳulḳul:** < ? Yaban narının tohumu. [217b/7]
- ḳulūmāyin:** < Gr. Arapça şecere-i ebi malik, Türkçe sabun otu, köpürtgen olarak bilinen bitki. “**kuluman**”. [218a/14]
- ḳūmanī:** < Far. 1. Kozalağı pamuk kozalağına benzeyen bir bitki. 2. Boza şurubu. “**kumini**”. [223a/15]
- ḳunduz ḥāyası:** Kunduztaşağı otu ve kökü, cavşır, oğlanaşı; (*Ferula alaeochytris*). [291b/9]
- ḳurāḥ:** < Ar. Yabani rezene cinsinden bir bitki. [212a/14]
- ḳurdumānā:** < Far. Karaman kimyonu, geyik ziresi, geyik kimyonu. “**ḳurdumāne**”. [208a/10]
- ḳurm:** < Ar. Deniz içinde yetişen çınara benzeyen, dallarından tütsü yapılan bir ağaç. [212a/11]
- ḳurrās:** < Ar. Pırasa; (*Allium porrum*). “**kunnās**”. [231b/9]
- ḳurretü’l-‘ayn:** < Ar. Su teresi, su kerevizi. [209a/5]
- ḳurşa‘ne:** < Ar. Boğa diken, eşek diken, deve elması, guga diken, hölemez, tüsü; (*Eryngium*). “**karsa‘ne**”. [210b/4]
- ḳurṭ:** < Ar. Yonca otu; (*Trifolium*). [211b/11]
- ḳurṭum:** < Ar. Aspir tohumu; (*Carthamus tinctorius*). [211b/12]
- ḳurṭum-ı berri:** < Ar. Yabani safran; (*Chartamus lanatus*). [212a/7]
- ḳuṣṭ:** < Ar. Kıst otu, topalak otu ve bu otun kökünden elde edilen ilaç; kust-ı hindî ve kust-ı arabî olmak üzere iki türü bilinir; (*Costus*). [212b/3]
- ḳuṣṭūn:** < Gr. Sovukluk otu ve acıkıcı ot adı da verilen bir tür ot. “**kastarun**”. [214a/2]
- ḳuṣūs:** < Gr. Yoksulurganı denilen bir cins sarmaşık. [213a/8]
- ḳuṭf:** < Ar. Yabani ıspanak, sirken. “**katf**”. [216a/4]
- ḳuṭūb:** < Ar. Kena ağacı, hina ağacı (*Lawsonia alba*). [215b/2]
- ḳūṭūlūdūn :** < Gr. Kaya koruğunun bir türü; (*Sedum*); “**kulidun**”. [223b/3]
- ḳuṭun:** < Ar. Pamuk; (*Gossypium*). “**kudn, kutn**”. [215b/8]
- ḳuzı ḳulağı:** Kuzukulağı; (*Rumex acetosella*). [253b/13]
- kūbbāt:** < Ar. Ağaç kavununu andıran bir tür yumuşak limon. [227a/14]
- kūlūcūr :** Buğday içinde bulunan siyah taneler. “**kileçeri, külçer**”. [277b/8]
- kūmşerā:** < Ar. Armut; (*Pirus communis*). [237b/1]
- kūndūs:** < Ar. Aksırık otu; (*Gypsophila struthium*). “**kündüs**”. [240a/15]
- kūndūr:** < Far. Ak günlük, buhur; çam sakızı. [239b/6]
- kürsüne:** < Ar. Burçak ;(*Vicia ervilia*). “**kersene**”. [233a/7]
- küseylā:** < ? Semizlik otu. [235b/3]
- küşūs:** < Gr. 1. Yoksulurganı denilen bir cins sarmaşık. 2. Fesleğen; (*Ocimum basilicum*). “**kusus**” [235b/7]

kütm: <Far. Çivit otu yaprağı. “**kütüm, ketm**”. [227b/9]

küzbere: <Far. 1. Kişniş otu; (*Coriandrum sativum*). 2. Cırtatan, acı kavun, karga düleği; (*Ecballium elaterium*). [234a/15]

lāden: <Far. Laden otu ve bu otun zift gibi siyah, kokulu olan zamk; (*Citris creticus*). [241b/7]

ladin: Çamgillerden, 50-60 metre yüksekliğinde, düz gövdeli, kozalağı aşağıya doğru sarkık, kerestesi ve reçinesi değerli, çam türüne çok yakın bir orman ağacı (*Picea*). [262a/8]

lāgiye: <Ar. Çiçekleri dereotuna benzeyen, sütleğen cinsinden bir bitki, balık ağısı. [242a/11]

lāgütin: <Gr. Tavşanayağı, tavşantopuğu gibi isimlerle de bilinen bir ot. “**laguten**”. [242b/2]

lahāna: <Gr. Turpgillerden, geniş ve kalınca kat kat yaprakları olan, güz ve kış sebzesi olarak yetiştirilen ve birçok türü olan bitki, kelem (*Brassica oleracea*). [216a/4]

lālā: <Far. Mekke'den gelen yer incisi, inci çiçeği. [242b/4]

lāle: <Far. Zambakgillerden, yaprakları uzun ve sivri, çiçekleri kadeh biçiminde, türlü renkte bir süs bitkisi (*Tulipa gesneriana*). [167b/5]

lebenü's-sevdā : <Ar. Sütleğen otu ve bundan elde edilen tıbbî bir zamk; (*Euphorbia officinarum*). [245a/7]

leblāb: <Ar. Bir tür sarmaşık; (*Hedera helix*). [242b/5]

lebsān: <Far. 1. Hardal tohumu, kıcı. 2. Tarlada biten ve yenilebilen bir cins bitki. [243a/2]

lesenc: <? Yeşil yemişleri olan çınar ağacına benzer bir tür ağaç. [242b/14]

levz: <Ar. Badem. “**leviz**”. [247b/3]

leyhītes: <Gr. Şebboy-ı berri olarak da bilinen bir bitki. “**lihyetes**”. [247b/1]

lihāmü'z-zehēb : <Ar. 1. Altın otu; (*Ceterach officinarum*). 2. Kuyumcuların altın eritmede kullandıkları bir çeşit tuz. [245b/9]

lihāü'l-gūl: <Ar. Şa'rü'l-gul olarak da bilinen bazıları tarafından persiyavşana bazıları tarafından eyreltiye benzetilen bir ot, dev sakalı. “**liha'ü'l-gul**”. [246a/14]

lihyetü't-teys : <Ar. Yunanca hufestidas, Türkçe teke sakalı denilen sarı çiçekli otsu bir bitki; (*Tragopogon pratensis*). [245b/1]

libānūtas : <Gr. Günlük ağacı gibi zamk olan bir ağaç. “**libanutus**”. [249b/2]

līmōn: <Gr. 1. Turunçgillerden, 3-5 metre yüksekliğinde, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz çiçekli bir ağaç (*Citrus limonum*). 2. Bu ağacın sarı renkli, kabuğu kokulu, suyu ekşi meyvesi, sulu zırtlak. [251b/12]

līmūniyūn : <Gr. Kuzukulağının bir türü, iri kuzukulağı; (*Rumex acetosella*). [249b/13]

lisān: <Ar. Lisanü's-sevre benzeyen, sığırkulağı, ballık, balılak gibi isimlerle de bilinen bir bitki. [246b/8]

lisān-ı ḥamel: < Ar. Sinirotu, bağa yaprağı; (*Plantago major media*). “lisān-ı ḥamel, lisānū’l-ḥamel” [268b/15], [184a/10], [245b/11]

lisānū’l-‘aşāfir: < Ar. Kuşdili bitkisi; (*Rosmarinus officinalis*). “lisānū’l-‘aşāfir”. [153a/3], [246b/12]

lisānū’l-ḳelb: < Ar. Köpekdili, başlı diken de denilen kırmızımsı veya morumsu çiçekli iki yıllık otsu bir bitki; (*Cinoglossum officinalis*). [247a/3]

lisānū’ş-sevr: < Ar. Sığirdili otu; (*Anchusa officinalis*). [246b/1]

lisānū’s-sıb’: < Ar. Kenarları testere dişi gibi olan bir yaprak, arslandili. “lisānū’s-seb’”. [246b/15]

lūbyā: < Far. Börülce. “lūbiya”. [248a/5]

lūf: < Far. Yılanbıçağı, yılanıyastığı ve bu bitkinin şifalı kökü. [248b/13]

luffāḥ: < Ar. Yebrehū’s-sanem ve ‘abdū’s-salam isimleriyle bilinen bitkinin yemiştir; (*Mandragora officinalis*). [291b/4]

lūḳākīṣā: < ? Köki kıla benzeyen, tadı acı olan bir ot. [248a/10]

lūḳās: < ? Mürrün bir türü. [248a/13]

lūsīmāciyūs: < Gr. Altın kamışı denilen, çiçekleri altına benzeyen bir bitki. “lūsīmāhiyūs”. [248a/14]

lūk: < Ar. Lak ağacı ve bu ağaçtan elde edilen zambak, kırmızı boya ağacı; (*Rhus oxycantha*). [247a/7]

maḡās: < Ar. Yabani nar ağacı kökü; (*Punica granatum*). [268a/15]

māḥizehre: < Far. Sığirkuyruğu bitkisi; (*Verbascum*). “mahizehrec”. [252a/11]

māḥūdāne: < Far. Sütleğen tohumu. [252a/2]

maluṭāt: < ? Dev dudağı [deve dudağı (?)] adıyla da bilinen, yaprağı kişniş yaprağına benzeyen çiçeği ve yemişi olmayan bir bitki. [271b/6]

māmīṣā: < Far. 1. Kırmızı çiçekli kırlangıç otu; (*Glaucium corniculatum*). 2. Sarı gelincik, sarılık otu. “māmīṣā”. [253b/2]

mark: < ? Palmiyeye, serviye benzer bir ağac. [272b/7]

mārkuyūyā: < ? Deva-i Hindidir, mahiyeti bu diyarda maruf ve malum değildir. “markiyu”. [254a/2]

mars: < ? Kocalar yarpuzu adıyla bilinen bir bitki. [263a/14]

mārsama: < Gr. Barsama otu, siyenber, varsama, güzel kokulu yaprakları yemeklere konulan, nane ve yaban kekiğinin ortak adı; (*Mentha aquatica*). [162a/13]

mārūl: < Gr. Birleşikgillerden, geniş ve uzun olan yeşil yaprakları taze olarak yenilen bir bitki (*Lactuca sativa*). “mārul”. [290b/13], [288b/14]

maş’: < ? Muşmula denilen bir meyve. “musa’”. [268b/4]

māṣ: < Ar. Börülceye benzeyen bir tür fasulye, mürdümük; (*Lathyrus sativus*). [253b/9]

matḳab ḳozı: < Ar. Mekke-i Mükerrreme’de olan dum ağacı dedikleridir ki hurma ağacına benzer, Mekke pelesengi. [269b/12]

māzeriyūn: < Far. Anason; (*Pimpinella anisum*). “**māzeryūn**”. [252b/4]

māzū: < Far. Mazı; (*Thuya*). [288a/8]

menevüş: < Far. 1. Menengiç, kara ağaçgillerden, düz kabuklu, kerestesi sert ve dayanıklı bir ağaç, çıtlık; (*Pistacia terebinthus*) ve bu ağacın mercimekten büyük, yuvarlak, buruk lezzette meyvesi. 2. Menevşe; (*Viola tricolor*). “**menevüş**”. [273b/15], [226b/12]

merān: < Ar. Yaban kızılcığı. “**mürran**”. [261b/6]

mercimek : < Far. 1. Mercimek. 2. Bu bitkinin, besin değeri yüksek, ufak, kırmızı, sarı veya yeşil, yuvarlak ve yassıca tohumu, yasmık; (*Lens culinaris*). “**mercimeg, merçimeg**”. [188a/10], [198b/7], [245b/15]

merdişferum: < Far. Yabani mersin; (*Myrtus communis*). “**murd-isferem**”. [272b/3]

mersin: < Gr. Mersin, yaprakları yaz kış yeşil kalan, gıda ve parfüm sanayisinde ham madde olarak kullanılan, meyvesi murt adıyla bilinen, esansı çıkarılan, beyaz çiçekli, güzel kokulu bir ağaç, sazak; (*Myrtus communis*). “**mersin**”. [265a/12], [262a/11]

merv: < Ar. Hoş kokulu bir tür bitki, koca yarpuzı, yabani nane, mercanköşk; (*Mentha*). [264a/8]

merzencüş : < Far. Sıçankulağı; (*Anagallis*), mercanköşk çiçeği; (*Origanum majorana*). [272b/11]

meşmuşa: < Far. Kayısı ağacının Akdeniz ülkelerinde yetiştirilen küçük meyveli bir türü, zerdali; (*Armeniaca vulgaris*). “**meşmeşa**”. [267b/5]

metnān: < ? Kurtbağrı ve yaban leylağı isimleriyle de bilinen, genellikle bağların etrafında bulunan bir bitki; (*Ligustrum vulgare*). [259b/2]

mev: 1. Üzüm kütüğü ve çubuğu, asma. 2. Üzüm yaprağı. [272a/3]

mevīzec: < Far. Zehirli bir bitki türü, bit otu, kokar ot, mevezek, mevzek; (*Delphinium staphisagria*). [287a/4]

mevrikā: < Far. Yabani sümbül. “**murkiya**”. [272b/6]

mevz: < Far. Kuru üzüm. “**meviz**”. [272a/12]

meydiyūn: < Far. Geyikkuyruğu. “**meydpuz**”. [274a/6]

mihleb: < Ar. Mahlep, kokulu kiraz, İdris ağacı; (*Prunus mahaleb*) ve bu ağacın bahar olarak kullanılan, nohut büyüklüğündeki yemişi. “**mahleb**”. [260a/5]

mışır: < Ar. 1. Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi (*Zea mays*). 2. Bu bitkinin koçan üzerindeki taneli ürünü. 3. Bu ürünün taneleri. [211b/1]

mī'ā: < Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı; (*Liquidambar orientalis*). [273b/12]

mīls: < ? Yaban biberi. “**mis**”. [273b/3]

miryāfilūn : < Gr. Peygamber çiçeğine benzer bir ot, el-fiyye. [263b/4]

misvāk: < Ar. Kuzey Afrika, İran ve Hindistan'da yetişen dikensiz küçük bir ağaç; (*Salvadora persica*) ve bu ağacın, ucu dövülüp fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuğu. [227a/15]

mizmārū'r-rā'ī: <Ar. Azanü'l- 'abd ve çobandüdüğü adlarıyla da bilinen, çiçekleri çana benzeyen ve kökü hekimlikte kullanılan bir bitki; (*Asarum europaeum*). [266b/4]

muḥliṣe: <? Sevtira ve hüdhüdbaşu gibi adlarla da bilinen yaprağı kerefiz yaprağına, çiçekleri akrebe benzeyen bir bitki. “**muḥlis**”. [260a/12]

mukl: <Ar. Günlük ağacı, sığla ağacı; mukl-ı azrak ve muklū'l-yehud olmak üzere başlıca iki türü vardır; (*Boswellia carteri*). [269a/5]

mukl-ı azrak: <Ar. Mukl zamkının bir çeşidi, gürün zamk ağacı; (*Commiphora mukul*). [187a/2]

mukl-ı hicāzī: <Ar. Hicaz dolaylarında yetişen bir tür günlük ağacı ve ondan elde edilen zamk. [211a/15]

mukl-ı mekkī: <Ar. Mekke-i Mükerrreme'de olan dum ağacı dedikleridir ki hurma ağacına benzer, Mekke pelesengi. [269b/12]

muklū'l-yehūd: <Ar. Günlük ağacının bir türü; (*Boswellia carteri*). [164a/9]

mukul: <Ar. Günlük ağacı ve bundan elde edilen zamk, mukl; (*Commiphora africana*, *boswellia carteri*). [207a/12]

mūlīdānā : <? Genellikle altın ve gümüşten meydana getirilen, mürdesenge benzer bir madde. [273b/1]

mulūḥ: <Ar. Kara pazı, sarmak, deniz pazısı; (*A. halimus*). [271b/1]

mulūḥiyā: <Far. Ebe gümece; (*Malva sylvestris*). [271b/4]

murār: <Far. Çok yıllık otsu ve dikenli bir bitki, boğadiken, çobankaldıran. “**merar**”. [264a/2]

murtūlest: <? Belesan fidanı olarak da bilinen, uzunluğu insan boyunca olan bir ağaç. “Eserin diğer bir nüshasında [murtuvar] olarak yer almıştır”. [263b/12]

muṣmıla: <Ar. Sinca dikenli meyvesi. “**muṣmula**”. [268b/4]

mürdümük: Otsu bölümüm hayvan yemi olarak kullanılan, beyaz, açık mavi veya mor çiçekleri olan bir yıllık otsu bitki, akburçak (*Lathyrus sativus*). [253b/10]

nāḡiṣt: <Far. 1. Nar- Mısri ve nar-Hindi adıyla da bilinen beyaz ve hoş kokulu çiçekleri olan bir ağaç, Hint narı, nar-müşk; (*Mesua ferrea*). 2. Nar çiçeği. “**nagist**”. [275b/4]

na'nā: <Ar. Nane; (*Mentha piperita*). “**na'nā, nāgnā**”. [263a/13], [209b/9], [279a/5]

nānḡūvāh: <Far. Anason; (*Pinpinella anisum*). “**nānḡūvah, nānḡū**”. [240a/9], [274a/11], [281a/1]

nār: <Far. Nar ağacı ve meyvesi; (*Punica granatum*). [275b/6]

nārcīl: <Far. Hindistan cevizi; (*Cocos nucifera*). [274b/12]

nārdin: <Far. Rum sümbülü, alaman sümbülü, sultanî sümbül. “**nārdīn**”. [275a/9]

nārinc: <Far. Narenc, turunc; (*Citrus aurantium amara*). [275a/3]

nārḡābı : Nar kabuğu. “**nārḡābı**”. [286a/12], [166a/12]

nār-kīvā: <? Frenk biberi, fülfulü'l-ma', su biberi; (*Polygonum hydropiper*). [275b/8]

nāzemüşk: <? Nar miski adıyla da bilinen bir bitki. [275a/15]

nefl: <Ar. Kılıkuyruk, deve gibi bazı hayvanların otladığı dikenli bir bitki. [280a/11]

- nehāl:** <Far. Yaban havucu, nehşel, nehel. [281a/7]
- nemmām:** <Ar. Sisenber, marsama gibi isimlerle de bilinen bir bitki. [280a/12]
- nergis:** <Far. Nergis çiçeği, zerrinkadeh çiçeği; (*Narcissus*). “**nercis**”. [277a/13], [277a/12]
- nesrīn:** <Far. Bir tür yaban gülü. [278a/3]
- nīlec:** <Far. Çivit otu; (*Isatis tinctoria*). [282a/10]
- rāzīkī:** <Ar. 1. Kalınca kabuklu, iri ve uzunca taneli, şekeri çok bir tür üzüm. 2. Ak susam dibinde biten bir kök. [280b/7]
- nīlüfer:** <Far. Nilüfer çiçeği; (*Nymphaea*). [281b/12]
- noḥūd:** <Far. Nohut; (*Cicer arietinum*). “**noḥūz**”. [211a/10], [258a/8]
- pazı:** Ispanakgillerden, yaprakları sebze olarak kullanılan bir bitki, yaban pancarı, yabani ıspanak (*Beta vulgaris var. cicla*). [271b/1]
- pelīd:** <Ar. Meşe, pelit; (*Quercus*). [214a/3], [203a/5]
- pelīn:** <Gr. Acı, keskin kokulu otsu bir bitki; (*Artemisia absinthium*). [186b/13], [190a/14]
- persiyāvşān:** <Far. Baldırıkara otu; (*Aspelinum adianthum*). [251a/12]
- rātenc:** <Far. Çam sakızı, reçine. “**ratıyanec, ratinec**”. [168a/14]
- rāvend:** <Far. Kökleri ve sapları ilaç olarak kullanılan, karabuğdaygillerden bir bitki; (*Rheum officinale*). [247a/15]
- rāvend-i çīnī** <Far. Çin ravendi olarak da bilinen, tıpta ilaç olarak kullanılan bir tür kök. [283a/10]
- rāzyāne:** <Far. Rezene; (*Foeniculum vulgare*). “**rāziyāne**”. [289b/1], [281a/6]
- reyḥān:** <Ar. Fesleğen; (*Ocimum basilicum*). “**renḥān**”. [171b/10], [200a/2]
- rībās:** <Ar. Ribas otu, ılgın otu; (*Rehum ribes*). [294a/3]
- ricle:** <Ar. Baklatü'l- hamka, hurfe, farfah, tuhmugan, semizotu olarak da bilinen bir bitki. [216a/1]
- rūṣīnāy:** <Far. Ruşena, merkaşışa, makviyyü'l-basar adlarıyla da bilinen bir taş. [265b/7]
- şabr:** <Ar. Sabır otu, öd ağacı ve bu bitkiden elde edilen tıbbi zamk; (*Alae littoralis*). “**şabır**”. [173a/11], [98b/12]
- sāc:** <Ar. Hindistan'da yetişen, yaz kış yaprağı dökülmeyen, kerestesi makbul, sert bir ağaç. [263b/13]
- şafar:** <Ar. Kediotunun kurusu. [175b/12]
- sakız:** 1. Bazı ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan, çiğnendiğinde yumuşayan, hoş kokulu, beyaz renkli reçine. 2. Şekerli ve kokulu ağızda çiğnenen eğlence yiyeceği, ciklet. 3. Sakız ağacı. [268a/1]
- sāliyūn:** <Gr. Kereviz; (*Apium graveolens*). [225a/4]
- şalkım:** 1. Üzüm gibi birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan yemiş. 2. Üzerinde kısa saplı dallar bulunan çiçek topluluğu. 3. Akasya. [229b/13]

şaman: Ekinlerin harmanda dövülüp taneleri ayrıldıktan sonra kalan, hayvanlara yedirilen ufalanmış sapları. [239b/2]

sāmar-ı yūmā: <Gr. Mambol, bambul otu, vanilya çiçeği, akrep otu. “**samaryuma, samiryuma**” [172a/11]

şanavber : <Ar. Köknar ağacı ve yemişi; (*Pinus pinea*). [212a/12]

şandal: <Ar. 1. Sandal, kerestesi sert ve kokulu bir ağaç; (*Santalum album*). 2. Şifalı siyah bir taş. [178a/11]

şarı‘atü’l-cüd‘: <Ar. Dağsultanı, altın otu; (*Ceterach officinarum*). [175b/7]

sarımsak : 1. Zambakgillerden, 25-100 santimetre yüksekliğinde, yapraklarında, saplarında ve toprak altındaki soğanında kokulu yağ bulunan bir kültür bitkisi (*Allium sativum*). 2. Bu bitkinin baharat olarak kullanılan dişli bölümü. “**şarımsağ**”. [168a/10], [168a/9]

sarmaşığ: Sarmaşıkgillerden, koyu yeşil renkli, değişik biçimli yaprakları olan, sap ve dallarından çıkan küçük ek köklerle dik, düz yerlere yapışarak tırmanan bitki (*Hedera helix*). “**sarmaşıq, sarmaşuq, şarmaşığ**”. [205a/2], [213a/8], [242b/5]

şa‘ter: <Ar. Güveği otu, zater, kekik otu; (*Origanum vulgare*). “**sa‘ter**”. [174b/7]

sayile: <Ar. Günlük. “**sā‘ile**”. [274a/1]

şedef: <Ar. Sedef otu; (*Ruta graveolens*). [262a/3]

sekbinec: <Far. Salatalığa benzer bir bitki ve bundan elde edilen zamk; (*Sagapenon*). “**sekbīnec**” [253a/4], [207a/14]

seld: <? Kabuksuz arpa. [154b/15]

selīhe: <Ar. 1. Aselbent sakızı, bir çeşit pelesenk ağacından ve katurkuyruğu otundan elde edilen, birkaç türü olan tıbbî bir zamk. 2. Hindistan ve Umman’da tarçın yerine kullanılan dalları kırmızı bir ağacın kabuğu. “**selīhe**”. [153a/14], [207a/12]

semkūtan-āher: <Far. Kantaron çiçeği, mavi peygamber çiçeği. “**semkuten**”. [157b/6]

semüzlik: Semizotugillerden, etli ve mayhoş yaprakları sebze olarak yenilen otsu bir bitki, semizot (*Portulaca oleracea*). “**semüzlig**”. [235b/4], [264a/4]

senā-yı mekkī: <Ar. Baklagillerden, sarı çiçekli, çalı görünüşlü bir bitki, sinameki; (*Cassia officinalis*). “**senā, sinā-yı mekkī**”. [159a/2], [163a/10]

senderūs : <Gr. Kehribara benzeyen bir zamk, kızıl ardıç zamk. [159b/11]

sendīrītas: <Gr. Giciyik otu, kerbela otu adlarıyla da bilinen bir bitki. “**senderitis**”. [160a/3]

serkile: Mavi çiçeklerinden, kara boya çıkarılan ot. [171a/11]

serv: <Far. Selvi ağacı; (*Cupressus sempervirens*). “**servi**”. [221a/8], [195a/9]

sezāb: <Ar. Sedef otu; (*Ruta graveolens*). “**sezāb**”. [291b/9], [248a/9]

şığır dili: Mavi çiçekli otsu bir bitki türü, lisan-ı sevr; (*Anchusa officinalis*). [246b/2]

şığır kulağı: Lisanü’s-sevre benzeyen bir bitki. [246b/8]

sırtlan ayası: Sarı çiçekleri, yuvarlak yaprakları olan nemli yerlerde görülen bir bitki. [236a/3]

sibistân: <Far. Sibistan ağacı ve meyvesi, erik cinsinden, sırası lezzetsiz, yapışkan bir meyve, köpekmemesi, acem eriği; (*Cordia mixa*). [273a/1]

silk: <Ar. Pancar; (*Beta vulgaris*). [153b/6]

simsim: <Ar. Susam; (*Sesamum indicum*). [156b/8]

sini: <? Helilec bitkisinin bir türü. [288a/7]

siñirlü: “siñirlü yaprak”: Sinirotu, bağa yaprağı; (*Plantago major*). [282a/11]

sirken: <? Pazi, yabani ıspanak, sirkene otu, it üzümü; (*Chenopodium*). [216a/4]

sisenber: <Gr. Marsama otu, su nanesi; (*Mentha Aquatica*). “sisember”. [162a/13]

sistârüz: <Ar. İştah açan ve mideye iyi gelen bir bitki. “silastras, selastrus”. [162b/2]

soğan: Zambakgillerden, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan güzel kokulu bitki; (*Allium cepa*). [277a/13]

sudâ (südey): ? [152b/11]

şûf: <Ar. 1. Üstünde yüne benzer pamukçuklar bulunan bir bitki. 2. Yün. [189a/4]

sukûlûfenderiyûn : <Gr. Altın otu, dalak otu; (*Ceterach officinarum*). “sukulufenderyun, sukûlûkanderyûn”. [182b/5], [150b/6]

sumāk: <Ar. 1. Antep fıstığıgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, kabuğu hekimlikte, yaprakları dericilikte kullanılan bir ağaç; (*Rhus coriaria*). 2. Bu ağacın, ekşilik vermek için dövülerek yemeklere katılan mercimeğe benzeyen meyvesi. “şumâğ, şumāk”. [156a/15], [162b/15], [253b/13]

sumukûtan: <? Herdemtaze, it üzümü cinsinden bir bitki. “sumkutun”. [157a/13]

sürincân: <Far. Sorıncan ağacı; (*Colchicum autumnale*). [160b/8]

sûs: <Ar. Meyan kökü; (*Glycyrrhiza glabra*). [160b/15]

sûsâm: <Ar. 1. Susamgillerden, sıcak bölgelerde yetişen küçük bir bitki (*Sesamum indicum*). 2. Bu bitkinin yağ çıkarılan, öğütülerek tahin elde edilen ve simit vb.nin üzerine serpilerek küçük sarımsak tohumu. 3. Süsen. “sûsam”. [217b/8], [156b/11]

sûsen: <Far. 1. Susam çiçeği. 2. Zambak; yaprakları kılıç biçiminde, çiçekleri iri ve mor renkli, güzel görünümlü ve kokulu, çok yıllık bir süs bitkisi; (*İris germanica*). “sûsân, şûsen”. [253a/3], [286b/13], [161b/6]

südlügen: Sütleğen otu; (*Euphorbia peplis*). “südligen”. [291b/11], [164a/7]

sünbül: <Far. Sümbül, soğanlı, kuvvetli kokulu, çiçekli bir bitki; (*Hyacinthus orientalis*). [281b/6]

şâh-şîni: <Ar. 1. Hint asması, tanbul, tebel ağacı; Çin'de yetişen bir otun usaresi; (*Piper Betel*). 2. Kendir tohumu. “şâh sini, şahsini”. [163a/10]

şahdâne: <Far. Kenevir tohumu, esrar otu; (*Cannabis sativa*). [164b/1]

şâhişferum: <Far. Kirman yarpuzu. “şâh-siferm”. [163b/6]

şâhtere: <Far. Şahtere otu; (*Fumaria officinalis*). “şâhterec”. [239a/15], [162b/11]

şâîr: <Ar. Arpa. [166a/7]

şakākul: <Ar. Yabani havuç, kara kök, mühr-i süleyman; (*Pastinaca sativa*). [168a/6]

şakāyikü'n-nu'mân: <Ar. 1. Gelincik çiçeği; (*Papaver rhoeas*). 2. Lale. [167b/5]

- şalgam:** <Far. Turpgillerden, yumru köklü bir bitki; (*Brassica rapa*). [206b/6]
- şatıl:** <Ar. Hindistan’da yetişen baklaya ve mantara benzeyen, iç sürdürücü bir bitki. “satıl, şatıl”. [163a/11]
- şaytarac:** <Ar. Serkile otu ve kökünden elde edilen bir ilaç; (*Plumbago zeylanica*). “şaytara, şeytarac”. [171a/11]
- şebah:** <Ar. Kunar, kara çalı, sincan dikenini de denilen bir bitki; (*Rhamnus paliurus*). [164a/14]
- şebis:** <Far. Tere otu, durak otu, yabancı durak otu; (*Anethum graveolens*). “şeps”. [163b/11]
- şeftalü:** <Far. Şeftali; (*Persica Vulgaris*). “şeftālū”. [220b/13]
- şehliz:** <? Boy otu, çemen otu, tohumları kırmızı bibere benzeyen, 10-50cm. yükseklikte, karabiberle karıştırılarak pastırmaçemeninde kullanılan bir bitki; (*Trigonella joenumgraecum*). [169b/6]
- şelcem:** <Ar. Şalgam; (*Brassica rapa*). [168b/10]
- şenber:** “Hıyarşenber”; acur. [212a/1]
- şevkerān:** <Far. Baldıran bitkisi; (*Conium maculatum*). [166b/6]
- şeybe:** <Ar. Baytaran adıyla da bilinen güzel kokulu bir bitki, ak reyhan. [171b/10]
- şeylem:** <Far. Buğday aralarında biten siyah tanecikler, buğday delicesi, buğday azıntısı. [171a/15]
- şıkırdiyūn:** <Gr. Sarımsak gibi kokan bir tür yarpuz, yaban sarımsağı, “şakardiyun, şukurdiyūn”. [168a/9]
- şiberum:** <Far. Sütlegən otu, sütlüce otu (*Euphorbia peplis*). “şebrem, şibrem”. [164a/6]
- şih:** <Far. Sarı yavşan otu; (*Artemisia*). [171b/15]
- şinhıyār :** <Far. Yeşil ve büyük bir cins hıyar, acur; (*Cucumis anguria*). [257b/4]
- şirbīn:** <Far. Katran ağacı; (*Cedrus libani*). “şerbin”. [165b/2]
- şir-i bahşir :** <Far. Zambakgillerden bir çeşit bitki, ak çöpleme, harbak-ı hindi, serkele; (*Helleborus album*). “şir bahşir”. [172a/2]
- şir-i huşk:** <Far. Çavşır otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamlık, dağ muşmulasından yapılan kudret helvası; (*Ferula alaeochytris*). “şir-huşk, şir-hušt, şir-hišt, şir-hušt”. [172a/9]
- şiriş:** <Ar. 1. Kazayağı kökü, yaban turpu. 2. Radikya, acı marul, nardeng marulu. “siris”. [166a/3]
- şirliḡūn:** <Far. Şırlağan, susam yağı. “şirliḡūn, şirliḡan”. [125a/11], [291b/8], [233a/7]
- şüniz:** <Far. Çörek otu; (*Semen Nigelle*). [170a/3]
- şükā’a:** <Ar. Çakır dikenini, kaluğan dikenini, devedikenini, peygamber dikenini; (*Silyum marianum*). “şuka’i, şekā’i, şuka’a”. [168b/6]
- şükran:** <Ar. Baldıran otu; (*Conium maculatum*). [169b/10]
- şül:** <Far. Hint ayvası; tadı acımtırak ve keskin olan bir çeşit ayva. “şil”. [169a/5]

ṭālīsfer: < Gr. Hint zeytini ağacının kökü, kabuğu ve bu ağacın yaprağı. “**talisferem, talisfer**”. [180b/15]

ṭarāğıyūn: < ? Çiçeği ve meyvesi çok olan bir bitkinin hekimlikte kullanılan şifalı kabuğu. “**ṭara‘yun, taragayun, taragyun**”. [182a/15]

ṭarāğūšan: < Ar. Mavi peygamber çiçeği; (*Cyanus segetum*). “**tarnušan**”. [183b/14]

ṭarāṣīṣā: < Gr. Kalkan dikenli, yer hadisesi, eşek turbu, yaban turbu, acırğa; (*Raphanus raphanistrum*). “**ṭaraṣīṣe, tarasis**”. [183a/5]

ṭarāṣite: < ? Buzağı otu; (*Chrysopogon gryllus*). “**ṭaraṣne, ṭaraṣana**”. [182b/10]

ṭarfā: < Ar. İlgin ağacı; (*Tamarix tetrandra*). [182a/5]

ṭarḥaṣkūk: < Far. Yaban güneyiği, hindiba-yı berri, yabani hindiba; (*Sonchus oleraceus*). [289b/5]

ṭarḥūn: < Ar. 1. Şifalı bir öd türü. 2. Kuzu pıtrağı; (*Agrimonia eupatoria*). [183a/4]

ṭarīḳler: < Gr. Yunani'de bir tohum ismidir. Arabi'de habbūs's-selatin ve tahrifte abdü's-selatin dedikleridir. Şiraz'da batu derler. “**ṭarīke**”. [183a/10]

ṭarīḳūliyūn: < Gr. Deniz kenarında yetişen günde üç farklı renge bürünen bir çiçek. [184a/1]

ṭarnā: < ? Arapça kürki olarak bilinen bir bitki. “**turna**”. [183b/3]

ṭaru: 1. Buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitki, akdarı; (*Panicum miliaceum*). 2. Bu bitkinin buğday yerine besin olarak kullanılan tohumu. 3. Mısır. [244b/12]

ṭavḳarīyūs: < Gr. Altın otu, dalak otu; (*Ceterach officinarum*). “**tukariyus, tuferyus**”. [184b/3]

teke saḳalı: Tekesakalı otu, keçisakalı; (*Tragopogon porrifolius*). [245b/1]

temirhindi: < Far. Demirhindi, baklagillerden, sıcak iklimlerde yetişen bir ağaç; (*Tamarindus indica*). “**temürhindī**”. [163a/8]

tere: < Far. 1. Marul, maydanoz benzeri yeşil sebzeler. 2. Tere otu; (*Lepidium sativum*). [236a/8]

termiye: Delice bakla, termiye, iki çenekliler sınıfının baklagiller familyasından beyaz çiçekleri olan, acı olan taneleri suda tatlılaştırılarak yenilen bir yıllık otsu bitki, acı bakla, gâvur baklası, koyun baklası, kurt baklası, yaban baklası, Yahudi baklası; (*Lupinus termis*). [261b/11]

ṭībāk: < ? Türkçe pire otu olarak da bilinen bir bitki. [181b/3]

ṭılāḳıyūn: < ? Yapraklı tohmekan yaprağına benzeyen beyaz çiçekli bir bitki. [184b/7]

toḥmekān: < Far. Semizlik otu, semizotu; (*Portulaca oleracea*). “**toḥmekan**”. [177a/11], [209a/2]

ṭomalān: Askılı mantarlardan, toprak içinde yumru biçiminde yetişen, yenilebilen bir bitki, yer mantarı, keme, karakeme (*Tuber melanosporum*). “**domalan**”. [163a/12]

ṭopalāğ: Kırkboğum, suut kökü; (*Cyperus rotundus*). “**ṭopalak**”. [285b/3]

ṭorak: Dereotu, rezene; (*Anethum graveolens*). [287a/10]

ṭuḥlūb: < Ar. Su yosunu; (*Lemma minor*). “**tuhleb**”. [181b/15]

turp: <Far. 1. Turpgillerden, yaprakları tüylü, çiçekleri beyaz, sarı, mor renkli bir bitki; (*Raphanus sativus*). 2. Bu bitkinin yenilen etli kökü. “**türp, türb, turb**”. [206b/4], [277a/10], [205b/3]

türunc: <Far. Turunç; bütün Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yaprağını dökmeyen bir ağaç, narenc; (*Citrus aurantium amara*) ve bu ağacın portakala benzeyen, suyu acımtırak meyvesi. “**turunc**”. [217b/5], [235a/13]

tüş: <Ar. Bir çeşit dut. [72a/3]

tüt: <Far. Dut ağacı ve meyvesi; (*Morus*). [272b/12]

türbüd: <Far. Türbit otu; (*Convolvulus turpethum*). “**türbüt**”. [252b/15], [292a/10]

tütün: Patlıcangillerden, birleşiminde nikotin bulunan, otsu bir bitki; (*Nicotiana tabacum*). [293b/7]

‘ubeyşerān : <Ar. Ayvadaneye benzer sarı çiçekli bir bitki. “**ubeyşeran, ‘absiran**”. [187b/14]

‘ūd: <Ar. Öd ağacı; (*Aquilaria agallocha*). [287a/7]

‘ūd-ı hindī: <Ar. Hindistan’da yetişen öd ağacı ve bu ağacın kökü; (*Aloexylon agallochum*). [287a/9]

‘ūd-ı kırmārī: <1. Ar. Ham öd ağacı. 2. Güvercin otu. [153a/4]

‘ūd-ı şalīb: <Ar. Ayı gülü dibi, şakayık, favaniya. [203a/2]

‘ūdū’l-ḥayye : <Ar. Sudan’da panzehir olarak kullanılan, meyan köküne benzeyen, acı bir kök, yılan ödü. [200a/6]

‘ukne: <Ar. Sorıncan ağacı, ağır kestane, acı çiğdem, güz çiğdemi. [194a/14]

‘uküb: <Ar. Mor çiçekli, otsu bir bitki; gengel. “**‘akub**”. [195a/1]

‘ulik: <? Sakız. [195a/8]

‘ulleyk: <Ar. Böğürtlen yemişi; (*Rubus caesus*). [194a/15]

‘ulleykü’l-kelb: <Ar. İtburnu yemişinin dikenli. [195a/2]

umsūḥ: <Ar. 1. Atkuyruğu, çam otu, katırkuyruğu, kırkboğum otu; (*Equisetum*). 2. Ulama otu, yayılğan otu, sarmaşık otu; (*Equeisetum ramosissimum*). [294b/7]

‘unnāb: <Ar. Hünnap, kızılığde, üvez ağacı; (*Sorbus aucuparis*). [273a/1]

‘unşul: <Ar. Ada soğanı; (*scilla maritima*). [262b/6]

uškūlū fenderiyūn: <Gr. Geyikdili otu, dalak otu, altın otu; (*Scolopendrium vulgare*). [247b/1]

ustūḥuṭūs: <Gr. Karağan çiçeği, karabaş otu; (*Lavanduka stoechas*). “**uṣṭuḥuṭūs**”. [226a/2]

uṣāk: <Ar. Daneçadır; çadıruşağı otu ve bundan elde edilen zamk; (*Dorema ammoniacum*). “**uṣāğ**”. [207a/15], [259b/14]

‘uṣbetū’s-sibāğ: <Ar. Pirinççiler otu, yirticiler otu, yirticiler ayağı; (*Thymealea tartonraira*). “**‘uṣbetū’s-siba’, ‘uṣbetū’s-saba’**”. [190b/12]

‘uynūn: <Ar. Küre çiçeği; (*Globularia*). “**‘aynun**”. [200a/12]

‘uyünü’ d-dikite: <Ar. Horozgözü denilen bir bitki ve onun tohumu. “uyünü d-dik”. [200a/10]

üzüm: Üzüm; (*Vitis vinifera*). [240a/10]

vad’: <Ar. İtboncuğu, it üzümü, böğürtlen, sedef otu; (*Solanum nigrum*). “vada’” [283a/12]

vaḥṣīzek: <Far. Horasani adıyla da bilinen yavşan türünden bir bitki; (*Artemisia cina*). [283a/10]

vaṭam: <? Uzunluğu bir karış olan, ayrık otuna benzer bir ot. [285b/10]

vec: <Ar. Eğir otu, azak eğiri; (*Acorus calamus*). [282b/10]

venechel: <? Yapraklı kişniş yaprağına benzeyen bir bitki. [285b/12]

verd: <Ar. Gül; (*Rosa*). [283b/5]

verdü’l-ḥimār: <Ar. İç i kızıl, dışı sarı bir gül, eşek gülü. [284b/9]

verengül: <? Yaban kabağı. [204a/7]

vers: <? Safrana benzer kürküm, zerdaçav adlarıyla da bilinen bir ot. [284b/12]

vesic: <Ar. Dağ kişnici. [285b/2]

yaḡmīzā: <Far. Ribas otu, ılgın otu; (*Rehum ribes*). “yagmisa, ya’ mizza”. [294a/2]

yakṭin: <Far. Arapça kar’, Türkçe kabak olarak bilenen yiyecek. “yakatin”. [294a/3]

yalayaçuk: 1. Kırmızı çiçekli kırlangıç otu; (*Glaucium corniculatum*). 2. Sarı gelincik çiçeği, sarılık otu. [253b/2]

yarpuz: Yarpuz; çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitki; (*Mentha pulegium*). [264a/8]

yāsemīn: <Far. Zeytingillerden, beyaz, kırmızı veya sarı renkli güzel kokulu çiçekleri olan, 1-2 metre boyunda, süs bitkisi olarak yetiştirilen tırmanıcı bir ağaççık, Mısır yasemini (*Jasminum*). [290a/15]

yatū’: <Ar. Zehirli, otsu veya çalimsı bir bitki, sütleğen; (*Euphorbia helioscopia*). [291b/10]

yavşan: 1. Özel kokulu, acı, kaynatılıp suyu em olarak içilen bir ot. 2. Yakacak olarak kullanılan bir ot. 3. Süpürge yapmaya yarayan bir ot; (*Artemisia*). [283a/11]

yebrūh: <Ar. İnsan kökü denilen, kökü tedavide kullanılan zehirli bir bitki, yebruhüsanem, abdüsselam, adematu, at elması, hacılar kökü, kankurutan, köpek elması, yer elması, toskafa kavunu; (*Mandragora autumnalis*). [290b/12]

yelenḥuc: <Far. Hint ödü, Hindistan’da yetişen bir öd ağacı; (*Lignum Aloes*). “yelcuc, yelencuh” [294a/4]

yemşen: <? Kırmızı, ufak yemişleri olan, dikenli yabanıl bir ağaç, ‘avsec. [199b/8]

yenbūd: <Ar. Keçiboynuzu ağacı; (*Ceratonia siliqua*). “yenbut”. [294a/5]

yenime: <Far. Akça otu; (*Mercurialis annua*). “yümne”. [294b/14]

yenistāle: <? 1. Atkuyruğu, çam otu, katırkuyruğu, kırkboğum otu; (*Equisetum*). 2. Ulama otu, yayılğan otu, sarmaşık otu; (*Equeisetum ramosissimum*). [294b/6]

yerbaṭūre: <? Hurū’l-ekrad ismiyle de bilinen bir ot. [292b/1]

yerbeşâne: Sarık otu denen tıbbi bir bitki. “**yerişan, yerşane**”. [293a/12]

yılğun: Ilgın ağacı ve yemişi; (*Tamarix*). [183b/4]

yirtıcılar otı: Pirinççiler otu, yirteciler otu, yirticiler ayağı; (*Thymealea tartonraira*). [190b/12]

yonca: Yonca, başak durumundaki çiçekleri kırmızı veya mor renkli, hayvanlara yem olarak yetiştirilen çayır bitkilerinin genel adı; (*Trifolium*). [211b/11]

yoşun: Çoğu sulara, ağaç veya taşların üzerinde yetişen tallı bitkilerin ilkel yapıdaki örneklerine verilen genel ad. [182a/2]

za’frân: < Ar. Safran, aspir, cehri, çiğdem, yemen safranı, safran çiçeği, safran çiğdemi; (*Crocus sativus*). “**za’ferân**”. [262b/13], [284b/12]

zambak: < Ar. Zambakgillerden, 90-100 santimetre yüksekliğinde, güzel ve iri çiçekli, çok yıllık bir süs bitkisi, top zambak (*Lilium candidum*). “**zampak**”. [280b/10], [267a/10]

zarîc: < Ar. Mekke tarafında çok bulunan dikenli bir bitki. [180a/13]

zarv: <? Baldıran, baldırgan; (*Conium maculatum*) ve bu bitkiden çıkarılan zehirli zamk, şeytanterisi. [179b/13]

zayyan: < Ar. 1. Yasemin çiçeği; (*Jasminium*). 2. Yabani yasemin; (*Jasminum fruticans*). “**zayan**”. [186b/3]

zencebîl: < Ar. Zencefil; (*Zingiber officinale*). [275b/3]

zerdâlû: < Far. Zerdali, kayısı ağacının Akdeniz ülkelerinde yetiştirilen küçük meyveli bir türü; (*Armeniaca vulgaris*). [249a/10]

zerdecûp: < Far. Türkçe kırlangıç otu ve hilaliyye olarak bilenen bir bitki. “**zerdaçav**”. [189a/6]

zeyt: < Ar. Zeytin; (*Olea europea*). [285a/12]

zeytûn: < Ar. Zeytin; (*Olea europea*). [294b/8]

zirâvend: < Ar. Zeravent, lohusa otu; (*Aristolochia*). [247a/11]

zirâvend-i müdahrec: < Ar. Erkurtaran, kökü çövene benzeyen, eflâtun çiçekli, lapa yapılarak çıbanları öldürmekde kullanılan bir çeşit bitki, yuvarlak ziravend. [233b/5]

zirâvend-i tavîl: < Ar. Develik otunun dibi. [190b/6]

zûfâ: < Ar. Çördükotu, zufa otu; (*Hyssopus officinalis*). [270a/10]

zufı-ı katvâr: <? Yaprakları yavşan yaprağına, yemişleri heyufarikun yemişine benzeyen bir ot. [186a/13]

zufre: < Ar. Tırnak gibi değirmi yaprakları olan, içi kırmızı, dışı yeşil olan bir bitki; tırnak otu. “**zufı**”. [186a/10]

zûkû: <? Yaban turbu cinsinden bir bitki, yaban havucu otu, kukalis. “**zerfâ**”. [266b/9]

Sonuç

Eserin daha önce incelenen 1b-150a varakları arasında toplam olarak 596 bitki adı tespit edilmişti. Bu bitki adlarının kökenleri itibariyle yüzdelik oranları yaklaşık olarak şu şekilde verilmişti:

Türkçe olanlar: %23

Arapça olanlar: %36

Farsça olanlar: %20

Diğer: %21

Eserin bu makaleye konu olan 150b-295a varakları arasında ise toplam 592 bitki adı tespit edilmiştir. Bu bitki adlarının kökenleri itibariyle yüzdelik oranları ise yaklaşık olarak şu şekildedir:

Türkçe olanlar: %15

Arapça olanlar: %39

Farsça olanlar: %24

Diğer: %22

Bütün bu veriler kıyaslandığında Arapça kökenli bitki adları yüzdesinin her iki kısımda da fazla olduğu görülmektedir. Bu fazlalığın oluşmasındaki en önemli etkenlerden biri olarak, aynı bitkiye birden fazla Arapça karşılığın verilmiş olması gösterilebilir. Nicelikten çok niteliğin mühim olması düşüncesinden hareketle, Türk dili açısından oldukça önemli bir yere sahip olan bu eserde yer alan Türkçe bitki adları, üzerinde çalışılmaya değer konulardan biri olarak ifade edilebilir. Eserin 1b-150a varakları arasında yer alan Türkçe bitki adlarına; “Tercüme-i Müfredât-ı İbn-i Baytar'daki (1b-150a) Bitki Adları Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmada yer verilmiştir. Eserin 150b-295a varakları arasında yer alan Türkçe bitki adları ise şunlardır:

TÜRKÇE OLANLAR: **alma** (*Pirus malus*), **anduz** (*Juniperus drupacea*), **arduc** (*Juniperus*), **arpa** (*Hordeum vulgare*), **ayrığ** (*Agropyrum repens*), **ayu üzümü** (*Arbutus uva ursi*), **ayva** (*Cydonia vulgaris*), **baldıran** (*Conium maculatum*), **bağ** (*Hyosciamus niger*), **banbal otı** (*Heliotropium europaeum*), **boğa diken** (*Eryngium campestre*), **boy** (*Trigonella joenumgraecum*), **böğrölce** (*Vigna sinensis*), **böğürtlen** (*Rubus caesus*), **buğday** (*Triticum aestivum*), **burcağ** (*Vicia ervilia*), **butrağ**, **buyan** (*Glycyrrhiza glabra*), **çağır diken** (*Eryngium campestre*), **çam** (*Pinus*), **çavdar** (*Secale cereale*), **çayan** (*Polygonum bistorta*), **çivit** (*civid*) (*Isalis tinctoria*), **çoğan** (*Gypsophila struthium*), **çörek otı** (*cörek otı*) (*Nigella damascena*), **çügündür** (*Beta vulgaris*), **demür diken** (*Tribulus terrestris*), **dögme**, **ebegümeci** (*Malva sylvestris*), **erük** (*Prunus domestica*), **fık**, **gelincik** (*Papaver rhoeas*), **güneyik** (*Cichorium endiva*), **günlük**, **ısırgan** (*Urtica*), **igde** (*Elaeagnus angustifolia*), **it burın** (*Rosa canina*), **it dili** (*Cinoglossum officinalis*), **it keseri** (*Bunium bulbocastanum*), **it üzümü** (*Solanum nigrum*), **kabak** (*Cucurbita*), **kamış** (*Phragmites australis*), **kavun** (*Cucum*), **keçi boynuzu** (*Ceratonia siliqua*), **kızılcağ** (*Cornus mas*), **koğa**, **koğaz**, **koruk**, **kozağ**, **kızı kulağı** (*Rumex acetosella*), **külücür**, **ladın** (*Picea*), **mev**, **mürdümük** (*Lathyrus sativus*), **pazı** (*Beta vulgaris varcicla*), **sakız**, **şalkım**, **sarımsak** (*Allium sativum*), **sarmaşığ** (*Hedera helix*), **semüzlik** (*Portulaca oleracea*), **serkile**, **şığır dili** (*Anchusa officinalis*), **sırtlan ayası**, **şırlılı yaprak** (*Plantago major*), **şoğan**

(*Allium cepa*), **südlügen** (*Euphorbia peplis*), **taru** (*Panicum miliaceum*), **teke sakalı** (*Tragopogon porrifolius*), **termiye** (*Lupinus termis*), **tomalan** (*Tuber melanosporum*), **topalağ** (*Cyperus rotundus*), **torak** (*Anethum graveolens*), **tütün (dütün)** (*Nicotiana tabacum*), **üzüm** (*Vitis vinifera*), **yarpuz** (*Mentha pulegium*), **yavşan** (*Artemisia*), **yılğun** (*Tamarix*), **yonca** (*Trifolium*), **yoşun**.

TÜRKÇE-FARŞÇA OLANLAR: **acı bādām** (*Amygdalus amara*), **ayvadāne** (*Achillea millefolium*), **kunduz hāyası** (*Ferula alaeochytris*).

TÜRKÇE-ARAPÇA OLAN: **begler kimnūni** (*Pimpinella anisum*).

ARAPÇA-TÜRKÇE OLAN: **ibrahīm dikenī** (*Eryngium*).

FARŞÇA-TÜRKÇE OLANLAR: **çōpān degnegi (cōpān degnegi)** (*Polygonum aviculare*), **çōpān düdügi** (*Asarum europaeum*), **dēv sakalı, dēv tuṭağı**.

Kısaltmalar

T.: Türkçe

Ar.: Arapça

Far.: Farsça

Fr.: Fransızca

Gr.: Grekçe

Sür.: Süryanice

Rum.: Rumca

Lat.: Latince

s.: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

Kaynakça

- ADIVAR, A. A., (1991). *Osmanlı Türklerinde İlim*. İstanbul: Remzi Yayınları.
- BAYAT, A. H., (2010). *Tıp Tarihi, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği*. İstanbul.
- BAYTOP, T., (2007). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- BEDEVİAN, K. A., (1936). *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language, Argus and Papazian Presses*. Kahire.
- CANPOLAT M.; ÖNLER, Z., (2007). *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfredde*. Ankara: TDK Yayınları.
- ÇELİK, A. (2014). *Terceme-i Kâmilü's-Sinâ'a (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEVELİOĞLU, F., (2005). *Osmanlıca-Türkçe Lügat*. Ankara: Aydın Yayınları.
- DOĞAN, Ş., (2011). *Ebulfez Mustafa Efendi, Risâle-i Feyziyye fî Lügâti'l-Müfredâti't-Tıbbiyye*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- DOĞAN, Ş., (2009). *Terceme-i Akrabâdîn Sabuncuoğlu Şerefeddin (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İHSANOĞLU E.; ŞEŞEN, R.; BEKAR, S.; GÜNDÜZ, G., (1998). *Osmanlı Tıbbi Bilimler Literatürü Tarihi (I, II, III, IV)*. IRCICA Yayınları.

İslam Ansiklopedisi (1999). *İbnü'l-Baytar Maddesi*. Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 20, syf: 526-527.

KÜÇÜKER, P., (2010). *Mücerreb-nâme*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

KÜÇÜKER, P., (1994). *Yadigâr-ı İbn-i Şerif, Giriş-Metin-Dizin*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÜÇÜKER, P., (2010). Lügat-i Müşkilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/11, s. 401-415.

MURAD, S., (2009). *Lügât-ı Müşkilât-ı Eczâ Derviş Siyâhî Lârendevî (Giriş-Metin-İnceleme-Dizin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

MURAD, S., (2015). *Tercüme-i Aynü'l-Hayat'ta Şekil ve Zaman Ekleri (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mütercim Asım Efendi (2000). *Burhân-ı Katı*. (hızl. M. ÖZTÜRK, D. ÖRS), Ankara: TDK Yayınları.

ÖNLER, Z., (1990). *Celâlüddin Hızır (Hacı Paşa) Müntahab-ı Şifâ I Giriş-Metin*. Ankara: TDK Yayınları.

ÖNLER, Z., (1999). *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ II Sözlük*. Ankara: Simurg Yayınları.

ÖNLER, Z., (2000). *Revnak-ı Bustan*. Ankara: TDK Yayınları.

ÖNLER, Z., (1998). XIV-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinin Dili ve Sözvarlığı. *Kebikeç*, Sayı: 6., s. 157.

ÖNLER, Z., (2004). *XIV.-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları*. İstanbul: Kebikeç Yayınları.

PAÇACIOĞLU, B., (2014). *İlaç ve Bitki Adları Sözlüğü*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

RONAN, C. A., (2005). *Bilim Tarihi*. (çev. Ekmeleddin İHSANOĞLU, Feza GÜNERGUR), Ankara: TÜBİTAK Yayınları.

SARI, M., (1984). *El-Mevarid Arapça-Türkçe Lûgat*. İstanbul: İpek Yayın Dağıtım.

STEINGASS, F., (2005). *Persian-English Dictionary*. Çağrı Yayınları.

ŞAHİN, H., (2007). Câmî'ü'l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri. *Turkish Studies*, Volume 2/2, s. 570-602.

UÇAR, İ., (2009). *Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb Cerrâh Mes'ûd (Giriş-İnceleme- Metin-Dizinler)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

UÇAR, İ., (2012). Türkiye Türkçesinde Organ Adlarıyla Türetilmiş Bitki Adları. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, Sayı 32, s. 307-330.

UÇAR, İ., (2013). Türkiye Türkçesinde Hayvan Adlarından Türetilmiş Bitki Adları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi (TEKE)*, 2/1, s. 1-19

UÇAR, İ., (2013). “Kavram-Çağırışım-Kelime” Bağlamında Bitki Adlarına Anlam Bilimsel Bir Yaklaşım. *Turkish Studies*, Volume 8/1, s. 2671-2683.

UÇAR, İ., (2013). Yetiştigi/Geldiği Coğrafya veya Etnik Adlandırmayla Oluşturulan Bitki Adları. *Zeitschrift für die Welt der Türken /Journal of World of Turks*, Vol. 5-1, s.115-135.